
MIASTO I GMINA TOLKMICKO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ZAŁĄCZNIK NR 3 DO UCHWAŁY Nr XVII/88/15 RADY MIEJSKIEJ W TOLKMICKU Z DNIA 16 LISTOPADA 2015 r.

ROK ZAŁOŻENIA 1989
BIURO UL. GROTTGERA 26/3 · 80-311 GDAŃSK
SPÓŁKAZO.O. TEL./FAX (48)(58) 554-84-40
URBANISTYCZNE

NIP 584-020-36-47 REGON 008049023
KRS 0000093085 KAPITAŁ ZAKŁADOWY 84.000 zł
Tel/fax (58) 554-84-40 tel. (58) 520-92-22, 520-92-23
Mail: urbppp@ppp.gda.pl www.ppp.gda.pl

L I S T O P A D 2 0 1 5 r .

Opracowanie wykonane w ramach realizacji Projektu LifeSCAPE - KRAJOBRAZ JAKO BYT

Celem projektu jest wypracowanie na drodze współpracy międzynarodowej wzorców ochrony krajobrazu, służących realnemu wdrażaniu postanowień Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Priorytetowym zadaniem ma być uwzględnienie potrzeby ochrony krajobrazu wynikającej z niezwykle cennych walorów Wysoczyzny Elbląskiej.

Projekt studium wykonany został w latach 2013 - 2014 we współpracy z Burmistrzem Tolkmicka oraz Urzędem Miasta i Gminy w Tolkmicku przez zespół autorski Biura Urbanistycznego PPP sp. z o.o. w Gdańsku.

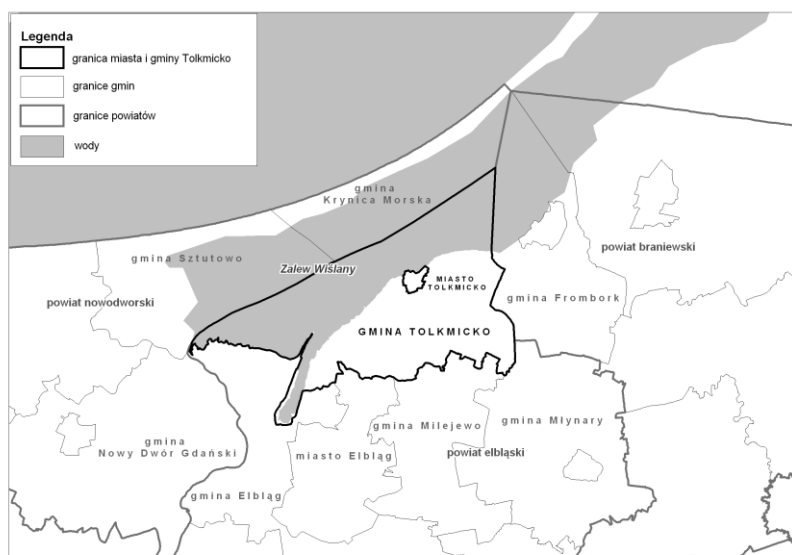
SYNTEZA STUDIUM, UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ SPIS TREŚCI

1. Charakterystyka miasta i gminy Tolkmicko	3
2. Cele rozwoju miasta i gminy Tolkmicko	5
3. Strategiczne kierunki rozwoju gminy	6
4. Struktura sieci osadniczej	7
5. Kierunki zmian w przeznaczeniu terenów	7
6. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów	8
7. Strategia trój ochrony krajobrazu miasta i gminy Tolkmicko	9
7.1. Cele strategii trój ochrony krajobrazu	9
7.2. Zasady ochrony i kształtowania walorów fizjonomicznych krajobrazu	9
7.2.2. Zasady ochrony fizjonomii krajobrazu	10
7.3. Zasady ochrony środowiska i przyrody	11
7.3.1. Przyrodnicze walory krajobrazu	11
7.3.2. Formy ochrony przyrody na terenie miasta i gminy Tolkmicko	12
7.3.3. Zasady ochrony na obszarze Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej	14
7.4. Kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	15
7.4.1. Zasoby zabytkowego krajobrazu kulturowego miasta i gminy Tolkmicko	15
7.4.2. Ochrona zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;	17
7.4.3. Strefy ochrony konserwatorskiej	18
7.4.4. Parki kulturowe	19
Park Kulturowy „Lanzania Prusów”	19
Park Kulturowy „Cesarskie Kadyny”	19
Park Kulturowy „Cegielnie i Porty nad Zalewem Wiślany”	19
7.4.5. Parki archeologiczne i historyczne	20
Obozowisko Łowców Reniferów na Górze Samolot (Gałgan) w Tolkmicku	20
Osada Neolityczna w Suchaczu;	20
Park Historyczny Obóz Kaprów w Suchaczu	20
7.4.6. Zabytkowy rejon turystyczny „Romantyczny Ogród Lanzanii”	20
8. System transportowy Tolkmicka	21
8.1. Układ drogowy na terenie miasta i gminy Tolkmicko	21
8.2. Komunikacja kolejowa	22
8.3. Komunikacja wodna	22
8.3.1. Porty i przystanie	22
8.3.2. Drogi wodne	23
9. Infrastruktura techniczna	23
9.1. Zabezpieczenie przed powodzią	23
9.2. Melioracje	24
9.3. Zaopatrzenie w wodę	24
9.4. Odprowadzenie ścieków komunalnych	25
9.5. Odprowadzenie wód opadowych	25
9.6. Unieszkodliwianie odpadów	25
9.7. Zaopatrzenie w gaz	26
9.8. Zaopatrzenie w energię elektryczną	26
9.9. Zaopatrzenie w ciepło	26
10. Zawartość studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	27

1. Charakterystyka miasta i gminy Tolkmicko

- Położenie – Gmina Tolkmicko położona jest w północnej części powiatu elbląskiego, w województwie warmińsko – mazurskim. Graniczy z gminami: Frombork w powiecie braniewskim, Elbląg, Milejewo i Młynary w powiecie elbląskim, miastem Elblągiem, stanowiącym powiat miejski. Granica wodna na Zalewie Wiślany graniczy z gminami położonymi w województwie pomorskim: Krynica Morska, Sztutowo, Nowy Dwór Gdański.

SCHEMAT NR 1: POŁOŻENIE GMINY NA TLE PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU;

- Powierzchnia ewidencyjna miasta i gminy w sumie wynosi 225,41km², w tym obszar miejski, Tolkmicko: 226 ha. W granicach obszaru wiejskiego Tolkmicka (obręb Suchacz) znajdują się morskie wody wewnętrzne o powierzchni ponad 117km², co stanowi ponad połowę powierzchni miasta i gminy w granicach administracyjnych. W części lądowej miasta i gminy ponad 50% powierzchni zajmują lasy, użytki rolne stanowią nieco ponad 40%.
- Ośrodkiem gminnym jest miasto Tolkmicko. W granicach gminy poza miastem znajdują się 22 miejscowości. Największymi wsiami są: Pogrodzie, Kadyny, Suchacz i Łęcze.
- Na terenie gminy jest 10 Sołectw. Wsiami sołeckimi są: Kamionek Wielki, Suchacz, Brzezina, Przybyłowo, Chojnowo, Nowinka, Pogrodzie, Łęcze, Kadyny, Pagórki;
- Struktura sieci osadniczej na obszarze wiejskim według wielkości wsi, kształtuje się następująco:
 - ✓ 5 dużych wsi: Kadyny – 612 osób, Suchacz – 610 osób, Pogrodzie – 600 osób, Łęcze – 588 osób, Kamionek Wielki – 478 osób,
 - ✓ 2 wsie średniej wielkości: wieś Chojnowo, liczącą 241 mieszkańców oraz Pagórki – 265 mieszkańców.
 - ✓ 6 wsi małych liczących 70-100 mieszkańców: Bogdaniec, Janówek, Nadbrzeże, Pęklewo, Przybyłowo, Wodynia;
 - ✓ 4 wsie liczące 30-52 mieszkańców: Brzezina, Kikoły, Nowinka, Rangóry;
 - ✓ 5 osad liczących mniej niż 20 mieszkańców.
- Ogólna liczba ludności na terenie Gminy Tolkmicko wynosiła na koniec 2012r. 6 889 osób, z czego obszar miasta zamieszkiwało 2 785 osób, co stanowi nieco ponad 40% ogólnej liczby ludności. Obszar wiejski zamieszkiwały 4104 osoby w 22 miejscowościach. W ciągu 8 lat, tj. w latach 2004-2012 liczba ludności na obszarze miasta i gminy łącznie zwiększyła się o ponad 150 osób tj. o 2,25%, przy czym na terenie miasta nastąpił spadek liczby ludności o 50 osób, a na obszarze wiejskim wyraźny wzrost o ponad 200 osób, tj. o 5,18%;
 - Największy wzrost liczby mieszkańców należy odnotować we wsi Łęcze, o 84 osoby, jest to najwięcej spośród wszystkich wsi w gminie Tolkmicko. Wzrost liczby ludności odnotowano także w Kadynach (21 os.), Suchaczu (46 os.), Kamionku Wielkim (35 os.).
 - Spośród wsi dużych, tylko w Pogrozdziu nastąpił nieznaczny spadek liczby ludności (o 9 os.). Spadki liczby ludności miały miejsce we wsiach i osadach: Brzezina, Nadbrzeże, Nowinka, Pęklewo, Pogrodzie, Połoniny, Rangóry, Święty Kamień;

- Prognozuje się, że liczba ludności na terenie miasta zmniejszy się w perspektywie najbliższych 15 lat o około 3% - do około 2700 osób, natomiast na obszarach wiejskich spadek wyniesie ok. 6% - do około 3800 osób w 2028r.
- Podstawowe usługi publiczne z zakresu oświaty, zdrowia i rekreacji skoncentrowane są we wsiach: Suchacz, Pogrodzie, Łęcze w mniejszym zakresie w Kadynach i Kamionku Wielkim. W Pagórkach i w Chojnowie są tylko świetlice wiejskie. We wsiach sołeckich: Przybyłowo, Brzezina i Chojnowo nie ma żadnych urządzonych przestrzeni publicznych, ani innych miejsc służących wspólnocie sołeckiej.
- Miasto w całości a gmina Tolkmicko w zdecydowanej większości położone są na terenie **Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej**. Południowo wschodni rejon gminy z miejscowościami Pogrodzie i Przybyłowo leży na Obszarze Chronionego Krajobrazu Wysoczyzny Elbląskiej – Wschód (powołany Rozporządzeniem nr 112 Wojewody warmińsko – Mazurskiego z dnia 03.11.2008r.- Dz.Urz.Woj. W-N nr 176, poz. 2580). Miejscowości Brzezina i Wodynia znajdują się poza granicami ww. form ochrony przyrody.
- W krajobrazie gminy wyróżniają się trzy strefy:
 - ❖ Pierwsza strefa to tereny nad Zalewem Wiślanym, obejmujące niską terasę nadzalewową oraz niższe, wylesione partie Wysoczyzny. W strefie tej znajdują się miasto Tolkmicko oraz wsie i przysiółki: Janówek i Wysoki Bór, Lipnik (Kikoły), Kadyny, Pęklewo, Bogdaniec, Nadbrzeże, Poloniny, Suchacz, Kamionek Wielki, Rangóry. Są tu zlokalizowane niemal wszystkie pozarolnicze funkcje gminy (przemysł, rybołówstwo, większość usług, rekreacja). Rolnictwo na tych terenach, to gospodarstwa o bardzo rozdrobnionej strukturze, z dużym udziałem upraw sadowniczych i warzywniczych.
 - ❖ drugą strefę stanowią tereny leśne, w strefie krawędziowej Wysoczyzny Elbląskiej, które zajmują środkową i północną część gminy, z nielicznym, rozproszonym osadnictwem, w większości związanym z gospodarką leśną, stanowiącą główną funkcję gospodarczą tych terenów;
 - ❖ trzecia strefa obejmuje tereny rolnicze położone w płaskiej, wierzchowinowej części Wysoczyzny. Funkcja gospodarcza tej strefy to przede wszystkim rolnictwo. Osadnictwo grupuje się w dwóch zespołach:
 - ✓ wieś Pogrodzie z otaczającymi ją mniejszymi wsiami Chojnowo, Nowinka, Wodynia i Brzezina oraz nieodległym Przybyłowem;
 - ✓ wieś Łęcze z Pagórkami i przysiółkiem Ostrogóra;
- Wiodącą funkcją gospodarki gminy jest rolnictwo, w znacznej mierze rodzinne, leśnictwo i rybołówstwo bazujące na porcie w Tolkmicku oraz przystaniach w Suchaczu i Kamionicy Elbląskiej. W sumie funkcjonuje 19 przedsiębiorców zajmujących się rybołówstwem, połowem, skupem i sprzedażą ryb. Nie ma przedsiębiorstwa zajmującego się przetwórstwem ryb.
- Port w Tolkmicku był w przeszłości wykorzystywany do przyjmowania statków pasażerskich i towarowych w żegludze zalewowej ale obecnie dla tych celów nie jest wykorzystywany. Przemysł ogranicza się obecnie do zakładu przetwórstwa warzyw zlokalizowanego w Tolkmicku i kilku zakładów drzewnych. Swoją znaczącą rolę w gospodarce gminy straciły zakłady wytwórcze materiałów budowlanych, w tym głównie wyrobów ceramicznych, ze względu na utratę dostępnej bazy surowcowej.
- Funkcją wyraźnie rozwijającą się jest turystyka i rekreacja wynikająca z atrakcyjnego usytuowania gminy na terenach nadzalewowych oraz posiadania dużych kompleksów leśnych o szczególnych walorach klimatycznych i widokowych jakim jest Park Krajobrazowy Wysoczyzna Elbląska. Szczególnie ważna jest infrastruktura związana z wykorzystaniem Zalewu Wiślanego: plaże i kąpieliska: w Kadynach– Srebrna Riwiera, plaża Kadyny Stadnina Plaża w Suchaczu, ze sceną do występów letnich, Plaża w Tolkmicku położona za Kapitanatem Portu, przy plaży znajduje się Park Miejski; zagospodarowanie dla żeglarzy: port i marina jachtowa w Tolkmicku, przystanie żeglarskie w Kadynach, Suchaczu, Kamionku Wielkim, Nadbrzeżu.
- Użytki rolne zajmują 4371 (stan na 1.01.2013r.) ha, tj. 40,8% powierzchni części lądowej (bez morskich wód wewnętrznych) miasta gminy Tolkmicko i są pod względem wielkości zajmowanej powierzchni, po gruntach leśnych drugim sposobem użytkowania terenu. W strukturze rolniczej przestrzeni produkcyjnej zdecydowanie dominują grunty orne, które zajmują prawie 65%. Mimo to rolnicza przestrzeń jest zróżnicowana, występują tu znaczne powierzchnie sadów i gruntów pod stawami.
 - ❖ Zdecydowaną większość użytków rolnych (ponad 3 tys. ha.) wykorzystują indywidualne gospodarstwa rolne. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w sektorze gospodarstw osób fizycznych wynosi w gminie nieco ponad 6 ha (2013r.), i sukcesywnie się zmniejsza;
 - ❖ Ponadto na terenie gminy działają dwa gospodarstwa, jako spółki prawa handlowego, które zajmują obszar o powierzchni nie przekraczającej 500 ha. Obszar o zbliżonej powierzchni jest jeszcze w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa.

- Lasy zajmują największą część powierzchni lądowej gminy Tolkmicko, 5413 ha, co stanowi 50,51% powierzchni gminy bez morskich wód wewnętrznych. Ze względu na występowanie znacznych terenów leśnych w gminie leśnictwo jest ważną gałęzią gospodarki. Na podstawie lokalnej bazy surowcowej funkcjonują zakłady produkcji drzewnej. Lasy prywatne zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię, tj. około 74 ha. Lasami państwowymi o powierzchni 5224 ha (stan na 1.01.2013r.) zarządza Nadleśnictwo Elbląg. Na terenie gminy Tolkmicko są cztery leśnictwa: Leśnictwo Kadyny, Leśnictwo Górki, Leśnictwo Nowy Wiek i leśnictwo Pogrodzie;
- Na terenie miasta i gminy Tolkmicko od dawna pozyskiwane były surowce naturalne, głównie glin i ilów. Przed II wojną światową funkcjonowało tu kilkanaście cegielni, tworząc marki znane daleko poza Tolkmickiem. Większość cegielni usytuowana była na odcinku pomiędzy Kamionkiem Wielkim a Kadynami. Niektóre cegielnie, np. w Kamionku Wielkim, Tolkmicku czy pierwsza cegielnia w Kadynach mają średniowieczną tradycję. Obecnie w granicach gminy udokumentowane są 4 złoża: Nadbrzeże, Kadyny, Pęklewo-Suchacz, oraz złożo piasku w Łęczu. Eksploatacja złóż zawierających ility i gliny na obszarze Parku Krajobrazowego Wzniesienie Elbląskie jest zabroniona na podstawie przepisów Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXXV/710/14 u z dnia 25 marca 2014r. w sprawie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.
- Zarówno miasto, jak i gmina Tolkmicko znajdują się pod szczególnym wpływem Elbląga. Zaznacza się on we wszystkich dziedzinach: wielu mieszkańców gminy, w Elblągu znajduje zatrudnienie, korzysta ze szkół, specjalistycznej opieki zdrowotnej czy innych wyspecjalizowanych usług. Dla mieszkańców Elbląga tereny gminy to miejsce wypoczynku, a także obszar suburbanizacji wywoływanej bliskim sąsiedztwem miasta Elbląga i atrakcyjnych krajobrazowo terenów Wysoczyzny Elbląskiej.
- Zewnętrzne drogowe powiązania komunikacyjne miasta i gminy zapewniają przebiegające przez teren gminy drogi: wojewódzka nr 503 Elbląg-Tolkmicko-Pogrodzie, powiatowa nr 1132N Elbląg-Łęcze-Kadyny oraz sieć pozostałych dróg powiatowych. Przez wschodnią część gminy przebiega droga wojewódzka nr 504 Elbląg-Pogrodzie-Braniewo-granica państwa, o znaczeniu ponadregionalnym. Odległość z Tolkmicka do Elbląga (siedziby władz powiatowych) wynosi 23 km, zaś do Olsztyna jest ok. 125 km, a do Gdańska ok. 90 km.
- Przez Tolkmicko i gminę przebiega linia kolejowa nr 254 Elbląg-Tolkmicko-Braniewo - Kolej Nadzalewowa (niem. Haffuferbahn – HUB), która miała połączyć Elbląg z Królewcem. W latach 1897-1899 zbudowano odcinek łączący Elbląg z Braniewem, gdzie Kolej Nadzalewowa łączyła się z Koleją Wschodnią umożliwiając dalszą podróż aż do Królewca. W 2006 r. ostatecznie zawieszono planowe połączenie Elbląg - Tolkmicko - Braniewo i od tego czasu na linii zdarza się jeszcze spotkać pociąg specjalny o charakterze turystycznym – wznowiony na czas wakacji.
- Obszar miasta i gminy Tolkmicko dzieli się na 12 obrębów geodezyjnych, w tym:
 - ✓ dwa obręby geodezyjne na obszarze miasta;
 - ✓ 10 obrębów geodezyjnych na obszarze wiejskim: Chojnowo, Nowinka, Podgrodzie, Wodynia, Brzezina, Przybyłowo, Kadyny, Łęcze, Kamionek Wielki, Suchacz, który obejmuje także całość morskich wód wewnętrznych, znajdujących się w granicach gminy Tolkmicko.

2. Cele rozwoju miasta i gminy Tolkmicko

Cele rozwoju określone w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Tolkmicko

Wśród celów szczegółowych należy pokreślić, cele dotyczące zagospodarowania Zalewu Wiślanego

1. Przywrócenie tradycji portowych w miejscowościach położonych nad wodą, wykorzystanie portów do celów gospodarczych; Uruchomienie promów przez Zalew Wiślany z Tolkmicka do Krynicy Morskiej (lub/i Kątów Rybackich), z Fromborka do Krynicy Morskiej, z Elbląga do portów rosyjskich i nadzalewowych; budowa terminali, przyczółków, nadbrzeży i koniecznej infrastruktury technicznej, budowa przyczółków promowych w portach Tolkmicko, Krynica Morska, Kąty Rybackie;
2. Budowa nowych przystani i marin wraz z niezbędną infrastrukturą, modernizacja portu w Tolkmicku;
3. Budowa kanału żegludowego przez Mierzeję Wiślaną.
4. Modernizacja istniejących i budowa nowych dróg wodnych na akwenie Zalewu Wiślanego.
5. Budowa przepraw łączących oba brzegi Zalewu Wiślanego (Mierzei Wiślanej i Wysoczyzny Elbląskiej) takich jak połączenia promowe, kolejka linowa, żegluga pasażerska.
6. Rewitalizacja międzynarodowej śródlądowej drogi wodnej E – 70 Berlin – Kaliningrad – Kłajpeda.
7. Wykorzystanie portu i przystani do turystyki żeglarskiej; modernizacja miejsc postojowych dla jachtów w Suchaczu; rozbudowa przystani w Nadbrzeżu;
8. Odbudowa i rewitalizacja małych przystani nabrzeżnych w miejscach lokalizacji historycznych portów cegielnianych, np. w Nadbrzeże Kupta jako ośrodków turystyki wodnej.

9. Budowa nowych i modernizacja istniejących plaż nad zalewem w: Suchaczu, Kadynach, Tolkmicku, Wyposażenie plaż w niezbędną infrastrukturę m.in. stanowisko ratownika, sanitariaty, przebieralnie.
10. Zagospodarowanie terenów nadwodnych dla rekreacji i wypoczynku (promenady, ciągi piesze i rowerowe, place przestrzeni publicznej, zieleń parkowa); kreowanie terenów nadwodnych tzw. "waterfrontów" w tym:
 - a. odbudowa lub budowa bulwarów nadwodnych w Suchaczu, Tolkmicku
 - b. wykorzystanie przestrzeni nadwodnej dla funkcji portowej i obsługi turystyki wodnej;
 - c. budowa promenad i pomostów.
11. Organizacja sieci usług związanej z żeglarską aktywizacją regionu, przygotowanie i promowanie nowej formy wypoczynku – połowy ryb, zawody wędkarskie itp.;

3. Strategiczne kierunki rozwoju gminy

- Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadami „trój ochrony krajobrazu” obszaru miasta i gminy Tolkmicko:
 - ✓ Rewaloryzacja kulturowych zasobów krajobrazu, wyeksponowanie wszystkich zachowanych warstw rozwoju krajobrazu kulturowego, jako podstawowego elementu tożsamości przestrzeni Tolkmicka;
 - ✓ ochrona i świadome kształtowanie fizjonomii krajobrazu, w szczególności wyłączenie z zabudowy terenów chronionych ze względu na niepowtarzalne walory fizjonomii krajobrazu, przede wszystkim piękne widoki,
 - ✓ wyeksponowanie niematerialnych wartości krajobrazu, w tym historycznych nazw, nawiązanie do historycznych tradycji wykorzystania różnych miejsc;
- rozbudowa portu w Tolkmicku, wyznaczenie perspektywicznych terenów rozwoju portu, związanego z budową drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską;
- Rozwój Tolkmicka w oparciu o możliwości jakie daje port morski i rozwój transportu drogą morską,
- Koncentracja zabudowy w obszarach urbanizacji, rozwoju osadnictwa i funkcji turystycznych:
 - ✓ w Tolkmicku i na jego przedmieściach
 - ✓ oraz w pasie wzdłuż Zalewu Wiślanego obejmującym wsie i osady: od Kamionek Wielki, Nadbrzeże, Połoniny, Bogdaniec, Suchacz i Pęklewo;
- rozwój zabudowy mieszkaniowej we wsi Łęcze;
- Rozwój turystyki w oparciu o zasoby krajobrazu obszaru miasta i gminy Tolkmicko, w tym:
 - ✓ Rewaloryzacja krajobrazu nadzalewowego z wyeksponowaniem pozostałości dawnych założeń cegielni i przystani nadzalewowych, adaptacja krajobrazu przemysłowego na cele rozwoju turystyki nad Zalewem Wiślanym;
 - ✓ rewitalizacja i odbudowa historycznych przystani związanych z XIX i XX – wiecznymi cegielniami nad Zalewem Wiślanym od Kamionka Wielkiego do Kadyn;
 - ✓ rewitalizacja nadzalewowej linii kolejowej
- Zachowanie odrębności krajobrazowej wsi Kadyny, jako dawnego majątku cesarskiego;
- Zachowanie funkcji rolniczych, szczególnie w strefie wysoczyznowej obszaru gminy Tolkmicko z wsiami: Łęcze, Pagórki, Pogrodzie, Chojnowo, Nowinka, Przybyłowo, Brzezina i Wodynia. Podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego: rolnictwo, turystyka krajoznawcza i agroturystyka, rozbudowa infrastruktury komunalnej;
- Rozwój gospodarki rolnej powiązanej z małą retencją wód, zmniejszającą zagrożenie powodziowe terenów nad Zalewem Wiślanym, a także zagospodarowania związanego z chowem i hodowlą ryb zarówno w powierzchniowych wodach śródlądowych, jak i w wodach znajdujących się w urządzeniach wodnych oraz w obiektach przeznaczonych do chowu lub hodowli ryb, także w gospodarstwach rolnych, w tym między innymi:
 - ✓ odtworzenie kompleksów stawów hodowlanych w dolinie rzeki Stradanki,
 - ✓ odtworzenie stawów hodowlanych w dolinie rzeki Suchacz, w kompleksie dawnego Hotelu Zameczek,
 - ✓ utrzymanie i rozwój istniejących stawów hodowlanych w Janówku,
 - ✓ budowa nowych kompleksów stawów hodowlanych;
- Rozbudowa układu drogowego o drogę obsługującą wybrzeże Zalewu Wiślanego - projektowana droga publiczna - Promenada Nadzalewowa, biegnąca wzdłuż linii kolejowej na odcinku od Kamionka Wielkiego przez Połoniny, Nadbrzeże, Suchacz, Pęklewo do Kadyn. Projektowana droga składa się z fragmentów istniejących dróg wymagających przebudowy oraz projektowanych odcinków (większość z wykorzystaniem istniejących dróg nieurządzonych).
- Na terenie gminy Tolkmicko w obrębie Nowinka, a także na terenie oczyszczalni ścieków dopuszcza się lokalizację instalacji pozyskujących energię z odnawialnych źródeł o mocy powyżej 100kW – w formie farmy

ogniw fotowoltaicznych, Na terenie miasta i gminy wyklucza się lokalizację elektrowni wiatrowych o mocy powyżej 100kW.

4. Struktura sieci osadniczej

- Ośrodkiem krystalizującym sieć osadniczą jest miasto Tolkmicko, skupiające usługi podstawowe, z których korzystają mieszkańcy gminy. Ze względu na port i możliwości rozwoju transportu drogą morską, Tolkmicko posiada duży potencjał w zakresie rozwoju usług turystycznych;
- utrzymanie roli wsi Pogrodzie we wschodniej części gminy, jako dużej wsi, zapewniającej dostęp do podstawowych usług publicznych mieszkańcom tej części gminy (w tym szkoła i ośrodek zdrowia);
- utrzymanie roli wsi Łęcze w zachodniej części gminy, jako dużej wsi, zapewniającej dostęp do podstawowych usług publicznych mieszkańcom tej części gminy (szkoła i ośrodek zdrowia); rozwój zabudowy mieszkaniowej we wsi Łęcze;
- ze względu na kształtowanie się społeczności lokalnych istotne znaczenie w strukturze sieci osadniczej mają wsie sołeckie, które powinny być wyposażone co najmniej w świetlice wiejskie i wspólne tereny rekreacyjne, czyli przestrzenie publiczne ważne dla kształtowania się społeczności lokalnych;
- ośrodki obsługi ruchu turystycznego w Tolkmicku, Suchaczu i Kamionku Wielkim;
- funkcje usługowe skupione w mieście i istniejących wsiach, znaczący rozwój funkcji usługowych, w szczególności usług turystycznych, przewiduje się w pasie nad Zalewem Wiślanym, od Kamionka Wielkiego do Pęklewa,
- Na obszarze miasta i gminy Tolkmicko nie przewiduje się lokalizacji wielko powierzchniowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000m².

5. Kierunki zmian w przeznaczeniu terenów

Kierunki zmian w przeznaczeniu terenów ustalono w Studium poprzez wyznaczenie zasadniczych kategorii obszarów, przy uwzględnieniu przepisów odrębnych zawartych w uchwale Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXXV/710/14 u z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej. Zasady lokalizacji zabudowy Studium określa przyjmując definicję zabudowy – zabudowa rozumiana jest jako ogół budynków na danym terenie.

1. Obszary przeznaczone na cele usług publicznych i rozwoju infrastruktury służącej wykonywaniu zadań własnych gminy, obejmują obszary istniejących i projektowanych usług publicznych.

2. Obszary uzupełnień zabudowy obejmują istniejącą zabudowę miasta i wsi z najbliższym otoczeniem, gdzie zakładana jest kontynuacja dotychczasowego charakteru zagospodarowania, w tym:

- 1) Obszary uzupełnień zabudowy o charakterze wielofunkcyjnym wyznacza się na większości terenów zabudowy wiejskiej i w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
- 2) Obszary uzupełnień zabudowy mieszkaniowej wyznacza się głównie na terenie miasta Tolkmicka, w sąsiedztwie istniejących osiedli mieszkaniowych, gdzie poza funkcją mieszkaniową inne funkcje w zasadzie nie występują;
- 3) Obszary uzupełnień zabudowy w gospodarstwach rolnych, leśnych i rybackich wyznacza się w sąsiedztwie istniejącej zabudowy zagrodowej, zarówno we wsiach jak i tej rozproszonej.
- 4) Obszary uzupełnień zabudowy produkcyjno – usługowej, wyznacza się w Pęlkewie oraz w Tolkmicku;

Granice obszarów uzupełnień zabudowy stanowią granice obszarów zwartej zabudowy, o których mowa w uchwale Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXXV/710/14 u z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej.

3. Obszary rozwoju zabudowy obejmują nowe tereny wskazane pod zabudowę, w tym:

- 1) Obszary rozwoju zabudowy o charakterze wielofunkcyjnym wyznacza się na południowym przedmieściu Tolkmicka, we wsi Nowinka, na terenach dawnych baz rolniczych w Pogroździu i Wodyni a także w obrębie istniejącego gospodarstwa w Pagórkach;
- 2) Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej, które wyznacza się na południowym przedmieściu Tolkmicka oraz w rejonie wsi Suchacz i Pęklewo;
- 3) Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo- usługowej o niskiej intensywności, tj. do 0,5, wyznacza się na południowym przedmieściu Tolkmicka, w kilku kompleksach w paśmie od Nadbrzeża, przez Połoniny, Bogdaniec, Suchacz do Pęklewa oraz największy teren w sąsiedztwie wsi Łęcze;
- 4) Obszary rozwoju zabudowy usługowej (w tym usług turystycznych) wyznacza się w Suchaczu pierwszy zespół w sąsiedztwie przystani Bogdaniec i Suchacz, drugi zespół między Suchaczem i Pęklewem również w sąsiedztwie

kolejnych dwóch przystani, w sąsiedztwie plaży w Kadynach, między Pęklewem a zabytkową cegielnią „Srebrny Dzwon” w Kadynach oraz na terenie miasta Tolkmicko.

5) Obszary rozwoju zabudowy produkcyjno – usługowej wyznacza się w Tolkmicku;

4. Obszary przeznaczone dla produkcji elektroenergetycznej o mocy powyżej 100kW – ogniwa fotowoltaiczne, wyznaczone zostały w obrębie Nowinka. Po przeprowadzeniu niezbędnych analiz i badań, na cele lokalizacji ogniw fotowoltaicznych zostanie wykorzystana część terenu, o najkorzystniejszych warunkach dla wyprodukowania około 2 MW. Strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu winny się mieścić w granicach wyznaczonego terenu.

5. Tereny rozwoju komunikacji wodnej, zostały wyznaczone w sąsiedztwie istniejącego portu w Tolkmicku i przystani oraz w miejscach lokalizacji historycznych portów związanych z dawnymi cegielniami nad Zalewem Wiślanym:

- port Tolkmicko, z miejscami do cumowania jachtów. Strategiczne kierunki rozwoju portu: po zachodniej stronie portu istniejącego rozwój zagospodarowania związanego z importem i eksportem towarów, a także zagospodarowania związane z komunikacją wodną, np. nabrzeże dla białej floty, na wschód od ujścia rzeki Stradanki zakłada się możliwość lokalizacji mariny jachtowej, jej zaplecza i obiektów niezbędnych dla jej obsługi - czyli część zdecydowanie nastawiona na indywidualną turystykę wodną.
- przystań morska Suchacz,
- przystań rybacka Kamienica Elbląska w Kamionku Wielkim,
- Projektowana przystań morska w Nadbrzeżu, (obecnie siedziba Jacht Klubu w Elblągu);
- Projektowana przystań morska w Kadynach,
- restytucja pozostałych elementów zabytkowego krajobrazu kulturowego wybrzeża Zalewu Wiślanego poprzez odtworzenie wszystkich historycznych portów związanych z funkcjonowaniem dawnych cegielni położonych nad Zalewem Wiślanym lub rybackich:
 - ✓ w Nadbrzeżu, tzw. Nadbrzeże Kupta;
 - ✓ w Bogdańcu,
 - ✓ w Suchaczu, miejsce lokalizacji portu dawnej cegielni Moebusa (obecnie Marita)
 - ✓ w Suchaczu, dawny Port Suchacz I,
 - ✓ w Pęklewie;
 - ✓ w Świętym Kamieniu;
 - ✓ w Suchaczu dz. nr 39/2;

7. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym obejmujące tereny zabytkowych cegielni, zespołów dworsko – parkowych i folwarków wskazane do rewitalizacji i zagospodarowania o charakterze wielofunkcyjnym

1) zespoły dworsko – parkowe z założeniami parkowymi:

- a) Kadyny;
- b) Suchacz Zameczek;
- c) Bogdaniec;
- d) Połoniny (w tym dawny park uzdrowiskowy);

2) tereny zabytkowych cegielni w Nadbrzeżu – Połoniny, w Suchaczu, Pęklewie i Kadynach.

8. Tereny rolnicze z zakazem zabudowy obejmują wszystkie pozostałe tereny rolnicze;

9. Tereny zieleni urządzonej, wyznaczone na rysunku Studium:

- a) na wskazanych obszarach rozwoju zabudowy w pasie 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych,
- b) na obszarach uzupełnień zabudowy w granicach wyznaczonych korytarzy ekologicznych.

Na terenach oznaczonych w studium jako tereny zieleni urządzonej zieleni, szczególnie poza obszarami uzupełnień zabudowy w istniejących jednostkach osadniczych, dopuszcza się rozwój gospodarki rolnej powiązanej z małą retencją wód, zmniejszającą zagrożenie powodziowe terenów nad Zalewem Wiślanym, a także zagospodarowania związanego z chowem i hodowlą ryb zarówno w powierzchniowych wodach śródlądowych, jak i w wodach znajdujących się w urządzeniach wodnych oraz w obiektach przeznaczonych do chowu lub hodowli ryb, także w gospodarstwach rolnych.

6. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Na terenie miasta Tolkmicko pożądane są działania w kierunku odtworzenia i zachowania charakteru małego miasta nadmorskiego o rozwiniętych funkcjach rybackich i turystycznych, porządkowania zabudowy a także ochrony i ekspozycji kulturowych i krajobrazowych wartości miasta. W kształtowaniu zabudowy i zagospodarowania istotna jest ochrona istniejących tradycyjnych form zabudowy i zagospodarowania działek, uporządkowanie i wprowadzenie estetycznych

elementów małej architektury oraz zieleni towarzyszącej, przywrócenie oryginalnej, tradycyjnej kolorystyki elewacji i materiału pokryć dachowych, czy też likwidacja szpecących elementów zagospodarowania.

W kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy, szczególnie na obszarze wiejskim Tolkmicka pożądana jest kontynuacja tradycji budowlanej poprzez nawiązanie do charakterystycznych dla regionu Wysoczyzny Elbląskiej typów budynków lub detalu architektonicznego. Studium określa charakterystyczne typy zabudowy mieszkalnej:

- **typ 1** - budynek wzorowany na żuławskim domu podcieniowym,
- **typ 2** - budynek wzorowany na budynku szerokofrontowym,
- **typ 3** - budynek wzorowany na budownictwie typowym dla okresu międzywojennego

Dla nowej zabudowy mieszkaniowej na terenach wiejskich należy uwzględnić takie jej cechy jak:

- maksymalna liczba kondygnacji nadziemnych - 2 kondygnacje nadziemne, w tym jedna w poddaszu użytkowym;
- maksymalna wysokość budynków mieszkalnych – 9,5 m;
- maksymalna wysokość budynków gospodarczych – 10,5 m;
- dachy:
 - w budynkach bez ścianki kolankowej: dachy dwuspadowe o kącie nachylenia połaci od 35° do 50°,
 - w budynkach ze ścianką kolankową: dachy dwuspadowe o kącie nachylenia połaci od 25° do 45°,
 - pokrycie dachu: słoma, trzcina, dachówka ceramiczna lub dachówka cementowa;
 - główne połacie dachu muszą mieć jednakowy spadek,
 - wyklucza się realizację dachów uskokowych lub schodkowych;
- maksymalna różnica poziomów między terenem przyległym do budynku a podłogą parteru budynku: +0,6m;
- rzuty budynków prostokątne o stosunku boków od 1 : 1,2 do 1:2,2;
- wykończenie elewacji zewnętrznych: cegła licowa, okładziny ceramiczne klinkierowe, drewno, kamień, tynki;
- dopuszcza się realizację wystawek i facjat o szerokości co najwyżej równej 1/3 szerokości elewacji obiektu;
- dopuszcza się realizację ganków i werand o szerokości co najwyżej równej 1/3 szerokości elewacji obiektu.

7. Strategia trój ochrony krajobrazu miasta i gminy Tolkmicko

7.1. Cele strategii trój ochrony krajobrazu

Celem Strategii „trójochrony” krajobrazu jest wskazanie sposobów świadomego kształtowania i ochrony krajobrazu, jako czynników umożliwiających społeczno gospodarczy rozwój miasta i gminy Tolkmicko, i jednocześnie uwzględniających tożsamość kulturową przestrzeni.

Krajobraz – obraz kraju (przestrzeni) jest to widoczny skutek procesów zachodzących w środowisku przyrodniczym i efektów działania społeczności gospodarującej na tym terenie na przestrzeni dziejów. Jako zasady kształtowania krajobrazu miasta i gminy Tolkmicko przyjmuje się:

- zasadę „trójochrony” krajobrazu rozumianej jako równoczesna i równorzędna ochrona walorów przyrodniczych, kulturowych i kompozycji krajobrazu.
- Zasadę ekspozycji ciągłości procesu dziejowego budowania struktury krajobrazu, ochrona zachowanych relikwów krajobrazów kulturowych, wykorzystanie ich do zaspokajania współczesnych potrzeb.
- zasadę restytucji niematerialnych wartości krajobrazu, jako dziedzictwa kultury duchowej i intelektualnej, przywrócenie dawnych nazw poszczególnych elementów przestrzeni.

Cele ochrony przyrody PKWE realizują zasadę trój ochrony krajobrazu jako równorzędnej ochrony:

- walorów przyrodniczych krajobrazu
- walorów kulturowych krajobrazu
- walorów fizjonomicznych krajobrazu

7.2. Zasady ochrony i kształtowania walorów fizjonomicznych krajobrazu

W krajobrazie gminy Tolkmicko wyróżniają się miejsca, z których rozciągają się wspaniałe widoki na Zalew Wiślany, Żuławy, Mierzeje Wiślana oraz Zatokę Gdańską jak również na panoramy zespołów zabudowy czy na tzw. wnętrza krajobrazowe otoczone ścianami lasów otaczających. Od czasu prac przygotowania do powołania Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej w latach 80-tych do dziś, w wielu materiałach studialnych wyróżniano wiele miejsc. W obecnym planie ochrony Parku Krajobrazowego (Plan ochrony został zatwierdzony Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr 1 z dnia 31 stycznia 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla PKWE- Dz. Urz. Woj. Warm. - Mazur. 2007 r., Nr 16, poz. 344) wyróżnione są w tekście:

1) punkty widokowe:

- **X1** - przy pomniku Ofiar Stutthof: na Zalew Wiślany, Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską,
- **X2** - Wzgórze Klepacza położone na wschód od Suchacza: wyjątkowo atrakcyjny na Zalew Wiślany i Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską ,
- **X3** - Na Zakręcie na wschód od Tolkmicka: wyjątkowo atrakcyjny na Zalew Wiślany i Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską, pofalowane wzgórzami i porośnięty sadami teren na wschód do miasta Tolkmicko,
- **X4** - Dolina Cisy na południe od Nowinki: malownicze wnętrze krajobrazowe pól uprawnych na wschód i południe od Nowinki,
- **X5** - Zielony Widok między Tolkmickiem a Pogrodziem: na malownicze wnętrze krajobrazowe z polami prawnymi i sadami,
- **X6** - Angielska Faktoria na południe od wsi Łęcze: wyjątkowo atrakcyjny widok na południowe Dolne Pola Łęcza i w drugim planie na Zalew Wiślany i Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską ,
- **X7** - Stary Wiatrak w Łęczu: na pofalowany krajobraz pól uprawnych, sadów i rozproszonej zabudowy na wschód od wsi Łęcze,
- **X8** - Wielka Góra Plantacyjowa we wsi Łęcze: na Zalew Wiślany i Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską,
- **X9** - Łęczyńska Luneta we wsi Łęcze: wąsko wykadrowany widok na Zalew Wiślany pomiędzy koronami alei drzew wzdłuż drogi Młyńskiej,
- **X10** - wzniesienie w Kamionku Wlk.- przy cmentarzu ewangelickim z widokiem szuwarowiska i strefę przybrzeżną, przystań Kamienica Elbląska, Żuławy oraz na Zalew Wiślany, Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską,
- **X11** - plac Św. Jerzego w Parku Kadyńskim: na panoramę wsi Kadyń i Zalew Wiślany w oddali na Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską,
- **X12** - platforma widokowa przy klasztorze w Kadyńach: na Zalew Wiślany, Mierzeję Wiślana i Zatokę Gdańską.

2) ciągi widokowe:

- z nadbrzeżnej kolei na Zalew Wiślany: wyjątkowo atrakcyjne widoki na strefę szuwarów przybrzeżnych oraz Zalew Wiślany i Mierzeję Wiślana,
- z drogi Próchnik- Łęcze na panoramę wsi Łęcze i Zalew Wiślany,
- z drogi od punktu Zielony Widok do Chojnowa: widoki na wnętrza krajobrazowe,
- trzy fragmenty ciągu widokowego z drogi Kadyń- Tolkmicko: widok na wnętrze krajobrazowe na północny wschód od Kadyń, widoki na łąki w strefie przybrzeżnej oraz Zalew Wiślany
- z drogi Suchacz- Kadyń w rejonie lasu dawnego Gaju Świętego Echa: widoki z leśnej drogi na Zalew Wiślany ujawniające się w okresie bezlistnym.

7.2.2. Zasady ochrony fizjonomii krajobrazu

- Łęcze – Wieś wraz z okolicą stanowi wnętrze krajobrazowe o wyjątkowych zasobach krajobrazowych i walorach kompozycyjnych. Ścianami wnętrza są lasy o wybitnych walorach fizjonomii – urozmaiconą rzeźbę rozcięć erozyjnych porasta tu często starodrzew powyżej osiemdziesięciu lat. Zespół zabudowy wsi wskazany jest do zachowania, z ingerencją ograniczoną do niezbędnych uzupełnień pod ścisłymi rygorami, z uwzględnieniem studiów i panoram z punktów widokowych. W obszarze wnętrza krajobrazowego okolicy wsi Łęcze ochronie podlega całość zasobów krajobrazowych i ich kompozycja. W okolicy wsi znajdują się punkty widokowe z zakresem widoczności wskazanym do ochrony, oraz szczególnie atrakcyjne punkty widokowe, wskazane do zagospodarowania. Do ochrony wskazana została również panorama miejscowości widoczna z punktu widokowego „Angielska Faktoria”.
- Fragment pasa nadzalewowego od Kamionka Wielkiego, przez Bogdaniec, Suchacz, do Pęklewa, stanowi zespół wnętrza krajobrazowego, o wybitnych zasobach krajobrazowych, z elementami dewastacji krajobrazu oraz ograniczonej ekspozycji czynnej. W okolicach Kamionka Wielkiego oraz Suchacza możliwe są dowolne przekształcenia w celu zwiększenia atrakcyjności fizjonomii wnętrza krajobrazowych. Najbliższa okolica Bogdańca oraz Pęklewa wymaga natomiast głównie zmian funkcjonalnych i kompozycyjnych.
- Obszar Kadyń bogaty jest w wybitne zasoby oraz walory kompozycyjne krajobrazu. Sam majątek Kadyń wskazany jest do zachowania całego zespołu zabudowy z ingerencją ograniczoną do niezbędnych uzupełnień pod ścisłymi rygorami, z uwzględnieniem studiów panoram z punktów widokowych.
- Miejscowości Janówek i Kikoły - są to zespoły zabudowy możliwe do uzupełnień i przekształceń pod warunkiem przeprowadzenia szczegółowych studiów krajobrazowych określających warunki lokalizacji.

- Nowinka - wyróżnić możemy dwa punkty widokowe o imponującej ekspozycji – oznaczone na rysunku jako X4 – „Dolina Ciszy” oraz X5 – „Zielony Widok” z widokiem na sylwetę wsi. Możliwe są korekty granic zespołu wnętrza krajobrazowego oraz dowolne przekształcenie i uzupełnienie zabudowy wsi z zachowaniem historycznego układu ruralistycznego.
- Chojnowo wraz z przysiółkiem Przylesie ograniczone jest z trzech stron lasami na terenach o bogatej rzeźbie rozcięć erozyjnych wyróżniającej wzniesienie elbląskie. Tak powstałe wnętrza krajobrazowe wyróżniają wybitne zasoby i walory kompozycyjne. Ciąg widokowy wzdłuż drogi powiatowej z Tolkmicka do Chojnowa otwiera się na rozległy krajobraz pól uprawnych i sadów, by w dalszym widoku ukazać panoramę zespołu zabudowy wsi. Miejscowość przez swój tradycyjny dla tego obszaru charakter wskazana jest do zachowania założeń ruralistycznych z możliwym niewielkim uzupełnieniem zabudowy z uwzględnieniem studiów panoram z punktów i ciągów widokowych.
- Pogrodzie jest dominującym w krajobrazie zespołem zabudowy którego panoramę z charakterystyczną wieżą kościoła parafialnego p.w. Św. Mikołaja podziwiać można z punktu widokowego X28 znajdującego się na drodze Chojnowo – Pogrodzie. Charakter wsi i założenia ruralistycznego powinien zostać zachowany a uzupełnienie zabudowy powinno uwzględniać studia panoram z punktów widokowych.
- Przy drodze prowadzącej na wschód od Pogrodzia znajduje się punkt widokowy oznaczony, otwierający się na wnętrza widokowe z byłym PGR-em Wodynia. Wieś wskazana jest do rekompozycji, odtworzenia i podkreślenia układu, estetyzacji oraz uzupełnienia zabudowy.
- Brzezina położona w południowo wschodniej części gminy, otoczona jest lasami tworzącymi ściany wnętrza krajobrazowego wskazanego go ochrony ich przebiegu. Możliwe jest odtworzenie zabudowy wsi na podstawie historycznej niwy siedliskowej. Zespół zabudowy wskazany jest do rewaloryzacji oraz uporządkowania założeń parków podworskich oraz zmian funkcjonalnych obiektów.
- Przybyłowo położone jest we wnętrzu krajobrazowym o średnich walorach kompozycji, z ograniczoną ekspozycją czynną i bierną. Możliwe są korekty przebiegu granicy zespołu wnętrza krajobrazowego w okolicy Przybyłowa oraz dowolne przekształcenia i uzupełnienia zabudowy z zachowaniem historycznych układów ruralistycznych.
- Pagórki – zespół zabudowy wskazany do rekompozycji z odtworzeniem i podkreśleniem układu wsi. Otoczony lasami których granice tworzą widoczny zespół wnętrza krajobrazowych z możliwymi korektami ich przebiegu.

7.3. Zasady ochrony środowiska i przyrody

7.3.1. Przyrodnicze walory krajobrazu

Obszar miasta i gminy Tolkmicko położony jest w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pobrzeża Południowo – Bałtyckiego, w obrębie makroregionu Pobrzeże Gdańskie, w mezoregionach Wysoczyzna Elbląska, Żuławy Wiślane i Wybrzeże Staropruskie (Kondracki, 2000).

- **Wysoczyzna Elbląska:** znaczna część obszaru wysoczyznowego położona jest na wysokości 140-190 m. Strefa krawędziowa wysoczyzny, charakteryzuje się stromymi spadkami terenu, znajdują się liczne erozyjne dolinki rozcinające powierzchnię wysoczyzny i wchodzące w jej głąb a ich głębokość sięga nawet do 30 m.
- **Żuławy Wiślane:** obejmują zachodnią część terenu. Ta część Żuław nazywana jest – Elbląskimi. Granicą od zachodu jest rzeka Nogat. Żuławy są nisko położoną równiną deltową Wisły, utworzoną w wyniku akumulacji namulów rzecznych.
- **Wybrzeże Staropruskie:** Podłużny pas wzdłuż brzegu Zalewu Wiślanego, który rozpoczyna się od Suchacza, przechodzi przez Kadyny, Tolkmicko, aż po granice państwa. Wybrzeże Staropruskie tworzą dwie struktury, od strony Zalewu jest to równina jeziorna zbudowana z piasków drobnoziarnistych z przewarstwieniami mułków, a od strony Wysoczyzny, jest to terasa pradolinna o charakterze erozyjno-akumulacyjnym.
- **Zalew Wiślany:** Zatoka Morza Bałtyckiego odcięta od Zatoki Gdańskiej przez Mierzęję Wiślaną, o powierzchni 838 km², a w granicach Polski – 328 km². Początki tworzenia się Zatoki szacowane są na 6000 – 5000 tys. lat temu.

Wysoczyzna Elbląska jest jednostką terytorialną wyraźnie odróżniającą się geomorfologicznie od otaczających ją obszarów. Jej krajobrazową odrębność w relacji do płaskich terenów sąsiednich podkreśla stosunkowo stromo wznosząca się, silnie porozcinana strefa krawędziowa. Na terenie miasta i gminy Tolkmicko rzeźba terenu w swoim generalnym zarysie jest dziełem dwóch potężnych czynników: lodowca i morza lit orynowego.

Historyczny rys dawnych procesów rzeźbotwórczych związanych z działalnością morza przejawia się w przebiegu klifu lityrnego. Generalnie przebieg klifu w rejonie PKWE wg Rosy jest następujący:

- „Pierwszy najdłuższy odcinek tej formy ciągnie się począwszy od Elbląga, poprzez Kamienicę i Suchacz do Kadyn, gdzie na północ od tej miejscowości klif kończy się. Następnie klif widoczny jest w Tolkmicku, skąd prześledzić go można do Fromborka”.
- Wg Rosy najbardziej typową formą klifu litorynowego jest odcinek między Elblągiem a Kamienicą gdzie: „Krawędź klifu ścina tu zarówno wyniosłości, jak i obniżenia rzeźby lodowcowej, a także niewielkie formy denudacji i erozji zboczowej, co powoduje w niektórych wypadkach ich zawieszenie. Kąt nachylenia zbocza klifu jest bardzo duży i z reguły przekracza 40-45 stopni. Wysokość krawędzi klifu zmienia się od 3-4 m do 8 maksymalnie.” Na większości odcinkach u podnóża klifu występuje akumulacyjna terasa brzegowa.
- Klif w rejonie Suchacza jest w znacznym stopniu przekształcony w wyniku eksploatacji surowców ilastych i formy tu występujące nie posiadają cech morfologicznych dobrze wykształconych klifów.
- Klif w rejonie Kadyn został wycięty w terasie późnoglacialnej, którą oprócz piasków pochodzenia eolicznego buduje także glina morenowa.
- Odcinek klifu położony między Tolkmickiem a Fromborkiem charakteryzuje się odmiennymi cechami. Pierwotnie strome zbocze klifu zostało silnie zmienione w dolnej strefie w związku z budową linii kolejowej. W odróżnieniu od wcześniej omawianych odcinków klifowych klif ten nie posiada dobrze rozwiniętej terasy brzegowej. W kierunku wschodnim u podnóża tworzy się współczesna, akumulacyjna terasa brzegowa z mułu, piasku i muszli.

Centralny obszar wysoczyzny, w odróżnieniu od strefy krawędziowej, odznacza się mniej zróżnicowaną rzeźbą, ale występują tu wszystkie typowe elementy polodowcowej rzeźby terenu:

- Morena denna falista o deniwelacjach sięgających 10-15 m. Na jej obszarze w zróżnicowanym stopniu wyróżniają się wzniesienia moren czołowych, kemy, zespoły drumlinów.
- Moreny czołowe recesyjne układają się w ciąg wzdłuż północnego skłonu wysoczyzny, na wysokości Kadyn i Tolkmicka. Kulminacje w tym ciągu morenowym sięgają 125-130 m n.p.m. Wysokość względna tych form jest w istocie niewielka, ich ostrość w fizjonomii terenu jest znaczna ze względu na erozyjny charakter ich stoków, wykształconych przez Stradankę i Grabiankę wraz z dopływami.
- Kemy nie wyróżniają się znacząco w krajobrazie, skoncentrowane są w rejonie wsi Łęcze oraz w mniejszym stopniu w rejonie dawnego PGR Pagórki. Moreny strefy martwego lodu występują na południe od Pogrodzia. Wysokości względne wahają się od 10 do 20 m.
- Niecki denudacyjno-akumulacyjne są stosunkowo równomiernie rozmieszczone na wierzchołwie wysoczyzny. Są to z reguły znacznych rozmiarów zagłębienia bezodpływowe, lub w niewielkim stopniu włączone do odpływu powierzchniowego.
- Zespoły drumlinów są zdecydowanie najwyraźniejszymi formami centralnej części wysoczyzny. Czynnikiem wyróżniającymi te formy w terenie są zarówno ich kształt jak i wysokości względne sięgające 20-30 m. Drumliny są formami o wydłużonym kształcie i osi podłużnej, ułożonej południkowo, ich pasmo ciągnie się od wsi Przybyłowo w kierunku granicy gminy.
- System czynnych i martwych rozcięć erozyjnych jest podstawową składową silnego rozczłonkowania rzeźby strefy krawędziowej. Głębokość rozcięć erozyjnych jest uzależniona od wysokości obszarów zasilania oraz od rozmiarów zlewni poszczególnych cieków.
- Strefa ta uległa porozcinaniu na większe lub mniejsze fragmenty terenu, a u podnóża, szczególnie w rejonie Tolkmicka, Kadyn i Jagodna, zaobserwować można dużą liczbę drobniejszych form erozyjnych w postaci pagórków ostańcowych różnych kształtów, o wysokościach względnych dochodzących do 35 m.
- Niewielkie stożki napływowe, najbardziej wyraźne i największe z nich występują na terenie Tolkmicka i Kadyn. Powstały u podnóża wysoczyzny, na płaskich obszarach terasy zalewowej (lokalne depresje), lub odciętej w rejonie Kadyn przez stopień klifowy morza litorynowego terasie erozyjnej.
- Liczne głazy narzutowe, niektóre, np. Święty Kamień chronione jako pomniki przyrody.

Wody powierzchniowe na terenie miasta i gminy Tolkmicko zajmują aż 54,6 % jej powierzchni (wraz z wodami Zalewu Wiślanego), przy średniej dla województwa 5,73 %. Gmina Tolkmicko położona jest w całości w zlewni Zalewu Wiślanego. Głównymi ciekami gminy są: Stradanka, Grabianka, Kamienica, Olszanka, Suchacz, Janówek i Rangóry. Większość z nich wpływa bezpośrednio do Zalewu Wiślanego.

7.3.2. Formy ochrony przyrody na terenie miasta i gminy Tolkmicko

- 1) fragment Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej,
- 2) fragmenty 3 obszarów chronionego krajobrazu:

- ✓ OCHK „Wysoczyzny Elbląskiej - Wschód”, obejmuje pas terenu w południowo – wschodniej części gminy Tolkmicko, tj. wsie Przybyłowo i Pogrodzie.
 - ✓ OCHK „Rzeki Baudy”, obejmuje lasy w południowo-wschodnim krańcu gminy Tolkmicko (na wschód os wsi Brzezina).
 - ✓ OCHK „Rzeki Nogat”, znajdujący się na granicy z Gminą Elbląg w rejonie ujścia do Zalewu kanału Cieplicówka (rejon ujścia Nogatu).
- 3) 7 rezerwatów przyrody istniejących oraz 6 projektowanych rezerwatów przyrody,
- ✓ Rezerwat „Zatoka Elbląska”- (rezerwat faunistyczny). Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie fauny ptaków wodno-błotnych oraz ich siedlisk.
 - ✓ Rezerwat „Kadyński Las” (rezerwat leśny). Chroniony jest tu „...starodrzew bukowy w wieku ok. 200 lat. Pojedynczo występują sędziwe dęby.
 - ✓ Rezerwat „Buki Wysoczyzny Elbląskiej”- (rezerwat leśny). Ochronie podlega fragment buczyny pomorskiej z kostrzewą leśną.
 - ✓ Rezerwat „Dolina Stradanki”- (rezerwat leśny). Celem powołania rezerwatu jest zachowanie i ochrona unikatowego krajobrazu doliny rzeki Stradanki z siecią bocznych dolinek oraz porastającego te tereny lasu bukowego, ochrona stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin, ochrona zwierząt, głównie awifauny.
 - ✓ Rezerwat „Nowinka”- (rezerwat leśny). Celem powołania rezerwatu jest zachowanie oraz ochrona dolin erozyjnych, występujących w nich wysięków i zabagnień oraz porastających je zbiorowisk leśnych.
 - ✓ Rezerwat „Pióropusznikowy Jar” - (rezerwat florystyczny). Przedmiotem ochrony jest fragment lasu mieszanego i łęgowego ze stanowiskami pióropusznika strusiego.
 - ✓ Rezerwat „Ujście Nogatu” – (rezerwat ornitologiczny). Przedmiotem ochrony jest przede wszystkim fauna ptaków wodno - błotnych (łęgowych i migrujących) oraz ich siedliska.
 - ✓ Projektowany rezerwat krajobrazowy „Rangóry” obejmuje tereny leśne w rejonie między Rubnem i Kamionkiem Wielkim, pas klifu morza litorynowego, terasę nadzalewową z olsami, zbiorowiskami szuwarowymi i łąkami oraz przyległymi wodami Zalewu Wiślanego, łęgowiska ptaków leśnych i błotnych, miejsca rozrodu zaskrońca.
 - ✓ projektowany rezerwat leśny „Dolina Kamienicy” obejmuje kompleks leśny między Próchnikiem i Kamionkiem Wielkim, z doliną Kamionki i jej dopływami. Cele utworzenia rezerwatu to ochrona głębokich rozcięć erozyjnych i porastających je typowych dla Wysoczyzny Elbląskiej lasów bukowych. Występuje tu bogata fauna ptaków leśnych oraz ptaków związanych ze strumieniami o charakterze podgórskim, gniazduje orzeł bielik.
 - ✓ Projektowany rezerwat leśny „Dolina Suchacza” obejmuje kompleks leśny położony między wsiami Łęcze i Suchacz, w tym dolinę cieku Suchacz z jej dopływami oraz grodzisko pruskie „Święte Miejsce”- stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa warmińsko – mazurskiego. Cele utworzenia rezerwatu to ochrona ekosystemów leśnych z udziałem chronionych i rzadkich gatunków roślin naczyniowych, w tym wykazujących specyfikę z racji dawnego osadnictwa. W ciekach bytują pstrągi potokowe.
 - ✓ Projektowany rezerwat florystyczny „Dolina Olszanki”, obejmuje kompleks lasu z doliną Olszanki oraz jej dopływami, cele utworzenia rezerwatu to ochrona doliny cieku i jej otoczenia z bogatą szatą roślinną, w tym z obecnością gatunków górskich oraz innych rzadkich i chronionych. W rezerwacie występuje bogata fauna ptaków leśnych oraz ptaków związanych ze strumieniami o charakterze podgórskim.
 - ✓ Projektowany rezerwat florystyczny „Góry Kadyńskie” obejmuje rozległy kompleks leśny w pobliżu Kadyn, włączając w to istniejące rezerваты „Kadyński Las” i „Buki Wysoczyzny Elbląskiej”, a także dolinę Grabianki z jej dopływami.
 - ✓ Projektowany rezerwat faunistyczny „Nowy Wiek” obejmuje tereny leśne leśnictwa Nowy Wiek, w tym pas klifu morza litorynowego, oraz tereny nad Zalewem Wiślanym, z olszynami, szuwarami, ziołoroślami i łąkami. Obszar obejmuje ważne łęgowiska ptaków leśnych i wodnobłotnych oraz miejsca koncentracji przelotnych ptaków wodnych. Wody Zalewu Wiślanego są miejscem żerowania rybołowa i orła bielika.
- 4) fragmenty 3 obszarów Natura 2000; PLB280010 Zalew Wiślany, PLH280007 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana i PLH280029 Doliny Erozyjne Wysoczyzny Elbląskiej,
- ✓ Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony PLB280010 Zalew Wiślany, obejmuje polską część Zalewu Wiślanego Przy brzegach zalewu ciągną się rozległe pasy szuwarów, osiągające szerokość setek metrów. Najważniejsze obszary łęgowe ptaków na zalewie znajdują się w Zatoce Elbląskiej i w rejonie ujścia Pasłęki. Obszary najważniejsze dla ptaków niełgowych to strefa przybrzeżna rozciągająca się od Przebrna do ujścia rzeczki Cieplicówki, Zatoka Elbląska oraz strefa przybrzeżna w okolicy ujścia Pasłęki,
 - ✓ Natura 2000 Obszar Spełniający Kryteria Obszarów o Znaczeniu Wspólnotowym PLH280007 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana, obejmuje polską część Zalewu Wiślanego, wraz z Mierzeją Wiślaną oraz wąski pas

depresyjnych najczęściej terenów lądowych, przylegających od strony południowej do Zalewu, będących w przeszłości częścią jego wód.

- ✓ Natura 2000 Obszar Spełniający Kryteria Obszarów o Znaczeniu Wspólnotowym PLH280029 Doliny Erozyjne Wysoczyzny Elbląskiej obejmuje północno zachodnią część Wysoczyzny Elbląskiej. Na stokach Wysoczyzny od strony Zalewu Wiślanego, na odcinku od Elbląga do Fromborka występują fragmenty martwego klifu dawnego morza lityronowego, istniejącego około 6 tysięcy lat temu.. Rzeźbę urozmaicają głębokie doliny rzeczne Stradanki, Grabianki, Olszanki, Suchacza i Kamienica wraz z dopływami. Działalność erozyjna wód płynących spowodowała odsłonięcie w wielu miejscach głazów narzutowych. W dolinach erozyjnych wykształciły się najcenniejsze siedliska przyrodnicze kwalifikujące obszar do objęcia siecią Natura 2000.

5) 4 użytki ekologiczne istniejące oznaczone na rysunku Studium

- ✓ E1 - Bagienne Pola, ostoja bioróżnorodności przyrodniczej, miejsce rozrodu płazów, owadów i ptaków;
- ✓ E2 - Bagno Edwarda, ostoja bioróżnorodności przyrodniczej, miejsce rozrodu płazów, owadów i ptaków;
- ✓ E3 - Marszałkowe Bagna, ostoja bioróżnorodności przyrodniczej, miejsce rozrodu płazów, owadów i ptaków;
- ✓ E4 - Polder Jagodno, obszar wodno-błotny;
- ✓ oraz jeden użytek projektowany oznaczony jako E5, obejmujący teren w Kamionku Wielkim,

6) 302 pomniki przyrody, w postaci drzew wolnostojących, grup drzew oraz głazów narzutowych.

7) Park Pachnicowy – stanowisko ochrony gatunkowej pachnicy dębowej;

8) stanowisko dokumentacyjne na terenie wyrobiska gliny w Kadynach (projektowane).

Miasto i gmina Tolkmicko położone są na obszarach powiązań przyrodniczych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym:

- korytarz o randze ponadregionalnej przymorski południowobałtycki – korytarz migracji ptaków, pomiędzy Europą północno-wschodnią, a Europą zachodnią. Główny szlak odbywa się północną częścią Zalewu Wiślanego tj. Mierzeją Wiślaną, ale jego część przebiega południową stroną – Wysoczyzną Elbląską. Korytarz ten przebiega przez cały teren Polski obejmując tereny w strefie brzegowej Morza Bałtyckiego,
- obszar węzłowy Ujścia Wisły (3M) wchodzący w skład sieci ECONET Polska. Obszar ten obejmuje północną część Żuław Wiślanych, Mierzeje Wiślaną, znaczną część Wysoczyzny Elbląskiej, Jez. Drużno oraz ujścia rzek Wisły czy Nogatu. Obszar węzłowy jest częścią korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym.

7.3.3. Zasady ochrony na obszarze Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej

Większa część obszaru Gminy Tolkmicko położona jest w granicach Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej. Został on utworzony Uchwałą Nr VI/51/ 85 WRN w Elblągu z dnia 26 kwietnia 1985 r. w sprawie utworzenia parków krajobrazowych oraz obszarów krajobrazu chronionego na terenie województwa elbląskiego (Dz. Urz. Woj. Elbl. z dnia 10.07. 1985 r., Nr 10, poz. 60. (Park miał wówczas nazwę "Wzniesienie Elbląskie"). Uchwała weszła w życie z dniem 1 lipca 1985 roku. Park krajobrazowy ma wyznaczoną swoją otulinę, która częściowo położona jest w zasięgu obszaru gminy Tolkmicko. Otulina stanowi strefę ochronną wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody, w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

- **Uchwała Nr XXXV/710/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego**

Na obszarze PKWE obowiązują przepisy Uchwały Nr XXXV/710/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej (publ. Dz.Urz.Woj.Warm-Maz.2014.1747) Mimo, że ww uchwała zmieniła przepisy wcześniej obowiązującego Rozporządzenia odnosząc się do obowiązującej ustawy o ochronie przyrody, to jednakże nie zostały rozwiązane problemy rozwoju Tolkmicka w strefie brzegowej.

W § 4 na terenie Parku wprowadza się m.in. zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych – dotyczy także Zalewu Wiślanego, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej. Dopuszcza się odstępstwo od ww zakazu w przypadku wód płynących w terenie zainwestowania miejskiego lub w obszarze zwartej zabudowy wsi lub osad wiejskich, pod warunkiem, że realizowana budowa nie wpłynie niekorzystnie na środowisko cieką wodnego i spełni wymagania innych przepisów.

Uwaga odstępstwo to dotyczy tylko wód płynących, a nie dotyczy Zalewu Wiślanego. Na terenie miasta i gminy Tolkmicko w pasie 100m od brzegu Zalewu Wiślanego („inny zbiornik wodny”) znajduje się istniejąca zabudowa, której normalne funkcjonowanie wymaga lokalizacji nowych obiektów budowlanych, problem dotyczy:

- części istniejącej zabudowy w mieście Tolkmicku, w tym terenów przemysłowych przy porcie;

- części zabudowy we wsi Suchacz, tj. części zabudowy wsi Suchacz położonej pomiędzy linią kolejową a brzegiem Zalewu Wiślanego oraz zabudowy przy dawnym Porcie Suchacz I;

Należy stwierdzić, że zapis w § 4 ust. 1 pkt 7) i pkt 8) ust. 5 uchwały Nr XXXV/710/14 narusza interesy właścicieli nieruchomości zabudowanych dziesiątki lat przed powołaniem Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej położonych w pasie 100m od Zalewu Wiślanego oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

Uchwała Nr XXXV/710/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej winna być uporządkowana jeśli chodzi o odstępstwa od zakazów zawartych w punktach 7) i 8). Zabudowę istniejącą nad Zalewem Wiślanym w pasie 100m od brzegu zbiornika wodnego jak i w pasie technicznym należy traktować tak samo jak przypadek zabudowy przy brzegu wód płynących w terenie zainwestowania miejskiego lub w obszarze zwartej zabudowy wsi lub osad wiejskich, o czym mowa jest w odstępstwie zawartym w § 4 ust. 6 uchwały Nr XXXV/710/14.

- **Plan ochrony PKWE**

Plan ochrony ustanowiony Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr 1 z dnia 31 stycznia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm. - Mazur. 2007 r., Nr 16, poz. 344). Zakres obowiązującego planu ochrony obejmuje:

- 1) określenie celów ochrony przyrody PKWE;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń;
- 3) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 4) określenie zakresu prac związanych z ochroną przyrody, wartości kulturowych i krajobrazu;
- 5) wskazanie obszarów udostępniania dla celów naukowych, turystycznych, rekreacyjnych;
- 6) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

Celem ochrony przyrody Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej zwanego dalej „Parkiem” jest ochrona części Wysoczyzny Elbląskiej ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe, a w szczególności:

- 1) w zakresie wartości kulturowych:
 - a) zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego związanego z tradycją turystycznego, krajoznawczego i rekreacyjnego użytkowania terenów Wysoczyzny Elbląskiej,
 - b) zachowanie historycznych układów osadniczych oraz traktów, założeń dworsko-parkowych, domów podcieniowych, przydrożnych krzyży, kapliczek i innych obiektów zabytkowych;
- 2) w zakresie krajobrazu:
 - a) zachowanie geomorfologicznej specyfiki wysoczyzny morenowej,
 - b) zachowanie wyjątkowych walorów krajobrazowych.

Obszary realizacji działań ochronnych ustalone w planie ochrony PKWE dotyczą:

- 1) w zakresie ochrony flory i fauny istniejących i projektowanych form ochrony przyrody takich jak: rezerваты przyrody, specjalne obszary ochrony siedlisk, użytki ekologiczne, stanowisko dokumentacyjne na terenie wyrobiska gliny w Kadynach, ochrony gatunkowej, ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania, ochrony flory i jej siedlisk,
- 2) w zakresie ochrony wartości historycznych, kulturowych oraz walorów krajobrazowych, między innymi:
 - a) obszary kwalifikujące się do objęcia ochroną, jako parki kulturowe, chroniące wybitne wartości archeologiczne oraz łączące duże wartości kulturowe z walorami krajobrazowymi;
 - b) walory krajobrazowe, a w szczególności: a) punkty widokowe, b) ciągi widokowe, c) widoki panoram miejscowości.

Zasady ochrony na obszarach chronionego krajobrazu

Na obszarach chronionego krajobrazu obowiązują rozporządzenia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z 2008 roku, wydane na podstawie nieobowiązujących już przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.) przed jej gruntowną zmianą, która weszła w życie w październiku 2008 roku.

7.4. Kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

7.4.1. Zasoby zabytkowego krajobrazu kulturowego miasta i gminy Tolkmicko

- W okresie pradziejowym tereny Wysoczyzny Elbląskiej zamieszkiwali przedstawiciele różnych kultur, o czym świadczą udokumentowane stanowiska archeologiczne, potwierdzające najstarszą warstwę krajobrazu kulturowego gminy Tolkmicko. Ślady bytności ludzi tych najstarszych kultur, w formie stanowisk archeologicznych koncentrują się w strefie krawędziowej Wysoczyzny Elbląskiej, szczególnie w rejonie Tolkmicka, Suchacza i Łęcza.

- Wczesne średniowiecze (Vw n.e. - poł. XIII w.) to okres, w którym obszar Wysoczyzny Elbląskiej zamieszkiwali Bałtowie, a przestrzeń współczesnej gminy Tolkmicko była zorganizowana przez mieszkańców Lanzanii. Na terenie gminy Tolkmicko znajdują się unikatowe w skali kraju zasoby dziedzictwa archeologicznego z tego okresu: pozostałości grodów i fortyfikacji tzw. wałów.
- W drugiej połowie XIII wieku tereny Wysoczyzny Elbląskiej (w tym obszar współczesnej gminy Tolkmicko), po upadku powstań pruskich, definitywnie zostały zajęte przez Zakon Krzyżacki. Państwo Zakonu Krzyżackiego przeprowadzając regularny proces lokacji i relokacji (na prawie chełmińskim) wcześniejszych osad pruskich, stworzyło na Wysoczyźnie Elbląskiej pełną strukturę osadniczą, która stała się zasadniczą kanwą dla dalszych transformacji struktury środowiska kulturowego w czasach nowożytnych. Uformowana do końca XV wieku struktura krajobrazu kulturowego (granice lokacyjne wsi, układ niw siedliskowych, rolnych i leśnych) w następnych stuleciach była bardziej kontynuowana niż zmieniana. Główne elementy nowej struktury osadniczej obszaru współczesnej gminy Tolkmicko tworzyły:
 - ✓ Wsie lokowane na prawie chełmińskim, na tzw. „surowym korzeniu”, lub w miejscach gdzie wcześniej istniało osadnictwo pruskie. Pierwszą wsią, która uzyskała prawo chełmińskie było Łęcze w 1299 roku, następne wsie lokowane na prawie chełmińskim to: Przybyłowo około 1300r., Pogrodzie w 1305r., Wodynia, Chojnowo w 1308r., Kamionek Wielki w 1315r., Brzezina w 1324r. i Nowinka – po wydzieleniu gruntów z wcześniejszego nadania dla miasta Tolkmicko;
 - ✓ Rycerski majątek w Kadynach; W 1255 r. Zakon NMP przyznał ziemię kadyńską szpitalowi Św. Ducha w Elblągu. W 1432 r. Kadyny przeszły w ręce Jana Bażyńskiego i stały się majątkiem rycerskim, do którego należały także dobra Pagórki i Ostrogóra.
 - ✓ Miasto Tolkmicko lokowane na prawie chełmińskim około 1300 roku. roku (pierwszy dokument lokacyjny nie zachował się, wznowienie dokumentu lokacyjnego miało miejsce w roku 1351);
- Zakończenie wojny 13-letniej która toczyła się w latach 1454 – 1466 między Zakonem krzyżackim a Koroną Królestwa Polskiego, miało przełomowe znaczenie w dziejach ziemi tolkmickiej. Ziemia tolkmicka znalazła się w granicach Rzeczypospolitej jako część Prus Królewskich. Starostą Tolkmickim został właściciel Kadyn, rycerz Jan Bażyński, stojący na czele Związku Pruskiego, zwanego również Związkiem Jaszczurczym. Jan Bażyński obejmując urząd starosty tolkmickiego posiadał również tytuł gubernatora Prus, miał więc bardzo silną pozycję w regionie i starał się ją jak najlepiej wykorzystać dla dobra Tolkmicka i swojego rodzinnego majątku w Kadynach. Długotrwała wojna spowodowała, że miasto i jego okolica, dobrze zagospodarowana ziemia tolkmicka, znacznie podupadły, zubożały, częściowo wyludniły się. W czasach nowożytnych pewnej ewolucji uległy osady w dobrach rycerskich, w dobrach starostwa tolkmickiego oraz folwarki miasta Elbląga. Równolegle rozwijały się osady młyńskie i karczmy. Majątek starostwa obejmował następujące terytorium:
 - ✓ miasto Tolkmicko z jego wsią komorniczą Nowinka;
 - ✓ wsie we współczesnej gminie Tolkmicko: Chojnowo (niem. Conradswalde), Pogrodzie (Neukirch-Höhe), Wodynia Klakendorf) oraz wsie poza granicami obecnej gminy Tolkmicko: Huta Żuławska (Hütte), Zajączkowo (Haselau) i Majewo (Maibaum);
 - ✓ folwarki Kikoły (zwane popularnie Kurzą Wsią niem. Hühnerdorf), Przybyłowo (zwane również Gołębim Dworem, niem. Duwenhöfen) oraz poza granicami współczesnej gminy Tolkmicko i Rychnowy (znane jako Zbożowisko, niem. Getreideau);
 - ✓ leżąca w granicach starostwa wieś Brzeziny (Birkau) szybko została przekazana we władanie elbląskiemu Szpitalowi Świętego Ducha;
- W połowie XVIII wieku zaczęły powstawać drogi publiczne wysadzane alejami. Moda ta została przeniesiona z Francji i była wprowadzana na Wysoczyźnie Elbląskiej przez rząd pruski po I rozbiórce Polski (a nawet wcześniej bo Królestwo Prus okupowało Elbląg i inne dobra Rzeczypospolitej za długi).
- Wyodrębnienie po I rozbiórce dawnych niw leśnych jako lasów państwowych Królestwa Prus zmieniło nieco granice wsi katastralnych i w strukturze środowiska kulturowego pojawiły się autonomiczne enklawy gospodarstw leśnych, które uległy pewnemu powiększeniu w wieku XIX i XX (kosztem części niw rolnych, ogrodów i sadów).
- Szczególnego rodzaju osadnictwo przy rozwijających się od XVIII w. cegielniach nad brzegiem Zalewu Wiślanego uzupełniło wcześniejszą strukturę krajobrazu kulturowego. Przez 100 lat, od połowy XIX wieku do 1945 roku o dobrobycie, nie tylko mieszkańców miasta i gminy Tolkmicko, ale także bardziej odległych miejscowości zdecydował rozwój cegielni nad Zalewem Wiślanym. Przed II wojną światową w granicach dzisiejszej gminy Tolkmicko funkcjonowało kilkanaście cegielni, tworząc marki znane daleko poza Tolkmickiem. Większość cegielni usytuowana była na odcinku pomiędzy Kamionkiem Wielkim a Kadynami. Dalej na wschód były jeszcze trzy cegielnie: w Tolkmicku, w Nowince i w Świętym Kamieniu (d. Luisenthal)

- W XIX-tym wieku rozwinęły się funkcje letniskowe i rekreacyjne dodając nowe elementy zagospodarowania - w strefie brzegowej i w strefie krawędziowej Wysoczyzny Elbląskiej. Specjalna ("turystyczna") linia kolejowa wzdłuż brzegu Zalewu, porty i przystanie żeglugi pasażerskiej, uzdrowiska, parki leśne, leśne restauracje i zajazdy, trasy krajoznawcze - to nowe funkcje które rozwinęły się gwałtownie pod koniec XIX wieku i w pierwszej dekadzie XX wieku. W Nadbrzeżu powstało uzdrowisko Reimansfelde.
- W II poł. XIX wieku na rozwój Tolkmicka i okolicy w znaczący sposób wpłynęła realizacja trzech wielkich przedsięwzięć infrastrukturalnych, jakimi były:
 - ✓ w latach 1862-1864 port w Tolkmicku,
 - ✓ w 1873 roku szosa łącząca Tolkmicko z Elblągiem, (przez Kadyny, Suchacz, Nadbrzeże), rozbudowana w latach 1882-1884 o odcinek prowadzący do Pogrodzia, do połączenia z szosą wiodącą z Elbląga przez Frombork do Braniewa.
 - ✓ w 1899 kolej nadzalewowa (HUB – Haffuferbahn),
- W 1898 roku Artur Birkner, ówczesny właściciel Kadyn przekazuje majątek kadyński cesarzowi Wilhelmowi II. Odtąd Kadyny były stałą rezydencją letnią rodziny cesarskiej, aż do 1945 roku. Dobra cesarskie obejmowały:
 - ✓ majątek w Kadynach,
 - ✓ młyn Kikoły i folwark w Kikołach,
 - ✓ folwark Ostrogóra,
 - ✓ Białą Leśniczówkę
 - ✓ oraz folwark w Pagórkach.
- Rozwój turystyki na obszarze współczesnego Tolkmicka sięga korzeniami końca XVI wieku, kiedy to kupcy angielscy z Eastland Company zbudowali swoje faktorie we wsi Łęcze, a wkrótce potem na jednym ze wzgórz o nazwie Góra Gigantów, (Hünenberg – w okolicy archeologicznego grodziska Łęcze), usytuowanym na północny zachód od wsi, zbudowali drewnianą rezydencję (Sommerhaus-Letni Dom). Rezydencja ta służyła w porze letniej jako miejsce wypoczynku kupców mieszkających w Elblągu - byli to pierwsi wczasowicze nad Zalewem Wiślanym w gminie Tolkmicko.
- Turystyka romantyczna: W drugiej połowie XVIII wieku w Elblągu i na otaczających go terenach rozwijały się miejscowości rekreacyjno-wypoczynkowe i trasy turystyczne. Na rozwój turystyki romantycznej niewątpliwie wpłynęły: nowa teoria estetyki XIX wieku wyrażająca się w ówczesnym malarstwie krajobrazowym, piękno „górskich” krajobrazów Wysoczyzny Elbląskiej oraz poszukiwanie duchowych przeżyć w odkrywaniu malowniczych miejsc. Dla celów turystycznych były świadomie kształtowane duże obszary krajobrazu otwartego i lasów, szczególnie te, które miały jakąś „duszę”, np. powiązane były z zachowanym tajemniczym staropruskim dziedzictwem krajobrazu kulturowego. Także świadome kształtowanie widoków miało być przyczyną emocjonalnych i intelektualnych doznań. Współcześnie na Wysoczyźnie Elbląskiej można wyróżnić charakterystyczne rejony turystyczne zagospodarowywane i popularyzowane w XIX wieku, jak: Jary Łęcza, Las Kadyński, Okolice Tolkmicka i Chojnowa, Szwajcaria Próchnicka, Las Ceglany i Lasy Rakowskie. Wysoczyzna Elbląska może być uznana za najstarszy region turystyczny Europy. Powszechne zainteresowania turystyką w Europie zaczęto odnotowywać dopiero w XIXw.
- Funkcje przemysłowe w Tolkmicku rozwinęły się w okresie międzywojennym:
 - ✓ Produkcja ceramiczna - Tolkmicko od zawsze było ośrodkiem słynącym z produkcji ceramicznej- zyskało nawet miano „miasta garncarzy”. W końcu XIX wieku co dziesiąta rodzina zajmowała się zarobkowo garncarstwem. W Tolkmicku działał m.in. zakład ceramiki artystycznej (Kunsttopferei). Wyroby tej wytwórni sygnowano wyciskaniem w masie herbem Tolkmicka z trzema liśćmi dębu i podpisem „Tolkemiter Erde „ (Ziemia Tolkmicka);.
 - ✓ Fabryka Marmolady (Marmeladenfabrik)- Największym przedsięwzięciem okresu międzywojennego było założenie fabryki przetworów owocowych. W zakładzie tym produkowano przetwory owocowe, warzywne oraz słodczyce tj. marcepan i nugaty. Fabryka funkcjonowała do późnej jesieni 1944 roku, w czasie ofensywy Armii Czerwonej została w znaczący sposób zniszczona.

7.4.2. Ochrona zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

Formą ochrony zabytków ujętych w rejestrze zabytków województwa są ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Zagospodarowanie zabytków, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań przy zabytkach wymaga uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Obszary wpisane do rejestru zabytków

- **TOLKMICKO** – Układ urbanistyczny wraz z zabudową i nawierzchnią. Wpis do rejestru obejmuje rejon miasta lokacyjnego i północnego przedmieścia: układ przestrzenny z zachowaną siatką ulic, podziałem na bloki i parcele budowlane oraz zachowaną historyczną zabudową mieszkalną, usługową i publiczną pochodzącą w większości z XIX i z pierwszej połowy XX wieku.). Nr Rejestru A-1234 z 14 kwietnia 1978.
- **KADYNY** – układ ruralistyczny wsi obejmujący historycznie ukształtowany i zachowany układ przestrzenny z zabudową o wyjątkowych walorach architektonicznych, z dającymi się wyodrębnić zespołami: rezydencjonalnym czyli dworsko-parkowym z folwarkiem (starym i nowym), zespołem cegielni nadzalewowej, zakładem majoliki, zabudową wiejską mieszkalną i gospodarczą, cmentarzem ewangelickim, ruinami kościoła ewangelickiego oraz założeniem klasztornym. Nr Rejestru A-3041 z 13 kwietnia 1990.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków

w mieście Tolkmicko

- budynki dworca kolejowego przy ul. Morskiej;
- baszta przy ul. Nadrzecznej;
- kościół parafialny pw św. Jakuba Apostoła – ul. Kościelna nr 2, dawny kościół ewangelicki wraz z budynkiem parafialnym przy ul. Krętej;
- przy ul. Szkolnej kaplica cmentarna i budynek szkoły
- budynki mieszkalne przy ul. Jagiellońskiej 2, ul. Młyńskiej 2 i 4, Portowej nr 5 i 8,

Na obszarze wiejskim Tolkmicka

- Kadyny: pałac, oranżeria, założenie folwarczne, kapliczki przydrożne, dom i budynek gospodarczy z zespołu dawnego dworu, budynek dawnej szkoły z budynkiem gospodarczym, zespół zabudowy Białej Leśniczówki, budynki mieszkalne nr 12A i 41, budynki w założeniu klasztornym, a także dąb Bażyńskiego;
- Łęcze: domy podcieniowe, kościół, wieża wiatraka. Dom podcieniowy, który się spalił został wykreślony z rejestru zabytków.
- Pogrodzie: kaplica cmentarna i kościół z cmentarzem, układem zieleni i kapliczką;
- Pojedyncze budynki w Brzezynie tzw. dwór, w Kamionku Wielkim dom podcieniowy
- cegielnie: w Kadynach, Nadbrzeżu i w Suchaczu;
- założenia parkowe i dworsko – parkowe: dawny park zdrojowy z willą w Nadbrzeżu-Poloniny, dawny Hotel Zameczek wraz z działką w Suchaczu, zespół dworsko – parkowy w Bgdańcu;
- zespoły folwarczne: folwark Bogdaniec, folwark w Kikołach,

Zabytki archeologiczne w rejestrze zabytków,

- W Kadynach dwa stanowiska grodziska z okresu lateńskiego i grodzisko wyżynne (osadnictwo pruskie) : C-092 i C-094
- W Kamionku Wielkim – grodzisko pruskie (C-191)
- W Łęczu dwa grodziska: z okresu lateńskiego i kultury Prusów „Grodzisko Łęcze” (C-003) i system obronny pruskiej Lanzanii „Wysoki Wał” (C-184);
- W Nowince grodzisko „Wały Tolkmity” (C-090), cmentarzysko (C-099);
- W Suchaczu osada neolityczna kultury rzucewskiej (C-130), w części pokrywająca się z osadą otwartą z młodszej epoki kamienia (C-098) oraz osada otwarta z I-II okresu brązu i okres wpływów rzymskich;
- W Tolkmicku osada otwarta z młodszej epoki kamienia, kultury ceramiki sznurowej, tzw Obozowisko Łowców reniferów (C-106);

7.4.3. Strefy ochrony konserwatorskiej

- Strefy ochrony konserwatorskiej układów ruralistycznych o genezie średniowiecznej proponowane są w odniesieniu do następujących wsi lub ich części: A. Kamionek Wielki, B. Łęcze, C. Nowinka, D. Chojnowo, E. Pogrodzie, F. Brzezina, G. Przybyłowo.
- Strefy ochrony konserwatorskiej wsi z założeniami dworskimi i folwarcznymi proponowane są w odniesieniu do następujących wsi lub ich części: A. Kadyny, B. Pagórki, C. Kikoły, D. Janówek.
- Strefy ochrony archeologiczno konserwatorskiej wyznacza się w celu ochrony stanowisk archeologicznych, oznaczonych na rysunku Studium.

7.4.4. Parki kulturowe

Park Kulturowy „Lanzania Prusów”

Celem powołania Parku Kulturowego „Lanzania Prusów” jest ochrona i wyeksponowanie elementów krajobrazu kulturowego ukształtowanego we wczesnym średniowieczu przez system osadniczy ziemi Lanzanii, Pod koniec V wieku na terenach Wysoczyzny Elbląskiej pojawiły się plemiona bałtyjskie, które nazwano później Prusami. W V i VI wieku zasiedlili oni między innymi północną krawędź Wysoczyzny Elbląskiej do ujścia rzeki Elbląg oraz okolice Elbląga. Poszczególne plemiona organizowały się w formie tzw. ziemi – terruli, tworząc charakterystyczne struktury osadnicze. Ziemia (terrula) Lanzania, obejmująca obszar całej współczesnej gminy Tolkmicko i przylegającą część okolicznych gmin. Lanzania stanowiła w okresie X–XII w. duży, dobrze rozwinięty gospodarczo i silnie ufortyfikowany staropruski zespół osadniczy. Na terenie gminy Tolkmicko znajduje się jeden z lepiej zachowanych w Polsce pruskich kompleksów graniczno-obronnych.

Projektowany Park Kulturowy „Lanzania Prusów” obejmuje sześć obszarów:

- Grodzisko Łęcze (tzw. Okrągły Wał, Święte Miejsce), (rejestr zabytków archeologicznych nr C- 003)
- Tolkmicko - Wały Tolkmicka to pozostałości najlepiej zachowanego grodziska staropruskiego na obszarze powiatu elbląskiego. Grodzisko znajduje się na południe od Tolkmicka, wkomponowane w naturalne wąwozy leśne w dolinie rzeczki Stradanki (rejestr zabytków archeologicznych nr C- 090)
- system wałów i grodzisk od strony południowej granicy Lanzanii: W Kamionku Wielkim przy drodze z Nabrzeża (tzw. Górny Młyn) w kierunku Próchnika, tzw. Długi Wał, „Wysoki i Niski Wał” w lasach pomiędzy Łęczem a Próchnikiem, w okolicy tzw. Kleszej (Kościelnej) Ścieżki; (rejestr zabytków archeologicznych nr C- 184)
- Grodzisko Pagórki, (rejestr zabytków archeologicznych nr C- 094);
- Cmentarzysko w Nowince (rejestr zabytków archeologicznych nr C- 099);

Wszystkie fragmenty projektowanego Parku Kulturowego „Lanzania Prusów” znajdują się na terenach leśnych.

Park Kulturowy „Cesarskie Kadyny”

Celem powołania Parku Kulturowego „Cesarskie Kadyny” jest ochrona krajobrazu kulturowego zespołu zabudowy i otoczenia wsi cesarskiej Kadyny:

- a) ochrona krajobrazu kulturowego zabytkowego układu wsi Kadyny (remonty budynków zabytkowych; rewaloryzacja i nowe zagospodarowanie terenów publicznych; opracowanie wzornika architektury i sztuki ogrodniczej dla nowych realizacji w Kadynach);
- b) rozwój lokalnych tradycji związanych z produkcją ceramiki (cegielnie, wyrobiska) i ich promocja;
- c) rewaloryzacja i odtworzenie parku francuskiego i angielskiego w sąsiedztwie dworu;
- d) kontynuacja XIX-wiecznej tradycji romantycznych w kształtowaniu przestrzeni, ochrona widoków (np. na Zalew Wiślanym) i walorów krajobrazowych;

Park kulturowy „Cesarskie Kadyny” obejmuje unikatowy układ przestrzenny wsi wraz z założeniem pałacowo-parkowym, zespołem klasztornym, założeniem dawnego zakładu ceramicznego „Cesarska Majolika”, zabytkowymi cegielniami i pasem nadbrzeżnym wraz z „Białą Leśniczówką” (ulubiony domek myśliwski cesarza Wilhelma II).

Majątek kadyński stał się własnością cesarza Wilhelma II Hohenzollerna w 1898 i pełni funkcję stałej rezydencji letniej rodziny cesarskiej, aż do 1945 roku. Dobra cesarskie obejmowały: majątek w Kadynach, młyn Kikoły i folwark w Kikołach, folwark Ostrogóra, Białą Leśniczówkę oraz folwark w Pagórkach.

Park Kulturowy „Cegielnie i Porty nad Zalewem Wiślanym”

Celem powołania Parku Kulturowego „Cegielnie i Porty nad Zalewem Wiślanym” jest restytucja najważniejszych elementów zabytkowego krajobrazu kulturowego wybrzeża Zalewu Wiślanego:

- a) odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscach historycznych portów związanych z funkcjonowaniem dawnych cegielni położonych nad Zalewem Wiślanym lub rybackich,
- b) zagospodarowanie zachowanych pozostałości dawnych cegielni nadzalewowych,
- c) ucytelnienie w krajobrazie miejsc w których kiedyś były cegielnie poprzez wprowadzenie charakterystycznych form zagospodarowania i architektury budynków (np. wykończenie elewacji budynków w kolorze ceglonym, nawiązanie w formie i kolorystyce dachów, nawiązanie gabarytami budynków itp.

Projektowany Park Kulturowy „Cegielnie i Porty nad Zalewem Wiślanym” obejmuje trzy obszary w pasie nadbrzeżnym Zalewu Wiślanego, oznaczone na rysunku Studium, na których skoncentrowała się większość dawnych założeń cegielni:

- 1) pas od Nadbrzeża Kupta do Suchacza, gdzie funkcjonowało 6 cegielni i 5 historycznych portów cegielnianych,
- 2) pas od Suchacza do Pękłewa, gdzie funkcjonowały 3 cegielnie i 2 historyczne porty cegielniane;
- 3) Święty Kamień, z jedną cegielnią z jej historycznym portem;

Przez 100 lat, od połowy XIX wieku do 1945 roku o dobrobycie, nie tylko mieszkańców miasta i gminy Tolkmicko, ale także bardziej odległych miejscowości zdecydował rozwój cegielni nad Zalewem Wiślanym. Przed II wojną światową w granicach dzisiejszej gminy Tolkmicko funkcjonowało kilkanaście cegielni, tworząc marki znane daleko poza Tolkmickiem. Większość cegielni usytuowana była na odcinku pomiędzy Kamionkiem Wielkim, a Kadydami. Dalej na wschód były jeszcze trzy cegielnie: w Tolkmicku, w Nowince i w Świętym Kamieniu (d. Luisenthal). Większość cegielni, była usytuowana nad Zalewem Wiślanym (cegielnie nadzalewowe). W zasadzie każda cegielnia miała na swoje potrzeby przystań co ułatwiało transport wyrobów drogą morską.

7.4.5. Parki archeologiczne i historyczne

Obozowisko Łowców Reniferów na Górze Samolot (Gałgan) w Tolkmicku

Schyłkowy paleolit i mezolit (epoka kamienia przełom IX i VIII tysiąclecia p.n.e. do VI tysiąclecia p.n.e.). Z epoki kamienia znane jest tylko jedno stanowisko - obozowisko ludności kultury **świderskiej** położone w **Tolkmicku**, na wzniesieniu piaszczystego – Góra Gałgan, u podnóża którego rozciąga się strefa nadzalewowa Zalewu Wiślanego. Jest to zarazem największe ze znanych na północy Polski, dobrze rozpoznanych obozowisko ludności, określanej mianem **łowców reniferów**. (*rejestr zabytków archeologicznych nr C-106*).

Stanowisko położone jest na działce 219/6 w Tolkmicku, stanowiącej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego teren inwestycyjny, przeznaczony do zagospodarowania na cele usług turystycznych. W ramach zagospodarowania tego terenu, szczególnie w stylistyce urządzenia, kompozycji i wyposażeniu ogrodu powiązanego z zabudową turystyczną należy nawiązać i wyeksponować tradycję miejsca jaką jest tu najstarszy ślad osadnictwa.

Osada Neolityczna w Suchaczu;

Osada w Suchaczu jest jednym z najważniejszych i największych stanowisk kultury rzucewskiej w Polsce, (określanej ogólniejszym terminem kultury ceramiki sznurowej) pochodzącym z okresu schyłkowego neolitu (2000 - 1700 lat p.n.e.). Osada w Suchaczu ujęta w jest w *rejestrze zabytków archeologicznych województwa warmińsko – mazurskiego nr C-130* W stanie istniejącym stanowisko znajduje się na działkach prywatnych, teren samego stanowiska prawdopodobnie jest niezabudowany, ale w jego sąsiedztwie lokalizowana jest nowa zabudowa, głównie mieszkaniowa. Badania wykopaliskowe wykazały, iż osady kultury rzucewskiej zabudowane były rzędami prostokątnych domostw o konstrukcji słupowej. Długość domów dochodziła do 8-9 metrów, a ich szerokość do 4-5 metrów. Chaty dzielone były na kilka pomieszczeń, z centralnie usytuowanymi paleniskami; w niektórych, np. w Suchaczu, odkryto małe zasobowe piwniczki. W sąsiedztwie – po drugiej stronie drogi w Studium na działce 445/2 będącej własnością gminną, wyznaczony został teren przeznaczony na cele publiczne. W ramach zagospodarowania tego terenu na przykład na cele rekreacyjne, należy nawiązać i wyeksponować tradycję miejsca jaką jest dobrze przebadana osada neolityczna, położona w sąsiedztwie.

Park Historyczny Obóz Kaprów w Suchaczu

Zalew Wiślany zwano w XV wieku Zatoką Świeżą (Vrische Hab, Frisches Haff), zapewne dlatego, że dzięki mierzei, odcinającej go od słonowodnego Bałtyku, miał wodę prawie rzeczną, "słodką", "świeżą". 15 września 1463 r., na jego wodach stoczono, w rejonie dzisiejszego Suchacza i Kamionka Wielkiego, największą bitwę morską w tzw. wojnie trzynastoletniej (1454—1466 r.). Połączone floty kaperskie Gdańska i Elbląga rozgromiły flotę krzyżacką, co niewątpliwie zdecydowało o ostatecznym zwycięstwie strony polskiej w tej wojnie. Bitwa na Zalewie Wiślanym stała się dla Zakonu kłęską. Była ona najważniejszym starciem tej wojny, które miało znaczący wpływ na jej wynik i polityczny układ w tej części Europy na kilkaset lat.

Na działce 26/3 w Suchaczu, przy samej plaży planowana jest lokalizacja przedsięwzięcia pt. „Obóz Kaprów”. Celem inwestycji jest przybliżenie odwiedzającym historii regionu, organizowanie imprez masowych, w tym corocznej rekonstrukcji bitwy morskiej z 1463 roku. Teren podzielony jest na dwie strefy: rekonstrukcję historycznego grodu i zaplecze plaży.

7.4.6. Zabytkowy rejon turystyczny „Romantyczny Ogród Lanzanii”

Celem ochrony krajobrazu obszaru pod proponowaną nazwą „Romantyczny Ogród Lanzanii” jest zachowanie i rewaloryzacja pozostałości XIX-wiecznego zagospodarowania Kadyńskiego Lasu i Jarów Łęcza (najcenniejszego obszaru XIX-wiecznej turystyki w Europie):

- a) odtworzenie w terenie idei parku romantycznego, jego cech materialnych i mentalnych - odtworzenie XIX-wiecznego turystycznego *raju* krajoznawczego,

- b) zachowanie i ucztylnienie kompozycji krajobrazowo-widokowej parku (wskazanie widoków romantycznych „bajkomalarzy”; specjalistyczna wycinka drzew, np. „lunet” widokowych; opracowanie programu działań dla leśników),
- c) zagospodarowanie miejsc widokowych (np. na zalew, jary),
- d) odtworzenie XIX-wiecznych nasadzeń leśnych i ogrodowych (np. czerwonego buka w Świętym Gaju, Kadyńskiego parku angielskiego),
- e) uporządkowanie ścieżek i szlaków turystycznych (dla różnych użytkowników: pieszych, na rowerach, na koniach),
- f) opracowanie mapy turystycznej z historycznymi i legendarnymi nazwami obiektów i tras nadanymi w XIX wieku; wydanie widokówek promujących wiedzę o „Romantycznym Ogrodzie Lanzanii”

8. System transportowy Tolkmicka

8.1. Układ drogowy na terenie miasta i gminy Tolkmicko

Podstawowy układ dróg obsługujących teren miasta i gminy Tolkmicko należą drogi, oznaczone w studium jako:

- 1) T.01.KD.Z – stanowiąca drogę wojewódzką nr 503,
- 2) T.02.KD.L- stanowiąca drogę powiatową nr 1032 N- odcinek DW 503- Łęcze,
- 3) T.03.KD.L- stanowiąca drogę powiatową nr 1163 N,
- 4) T.04.KD.L- stanowiąca fragment drogi powiatowej nr 1032 N- odcinek Łęcze- Ogrodniki
- 5) T.05.KD.G- stanowiąca drogę wojewódzką nr 504
- 6) T.06.KD.L- stanowiąca drogę powiatową nr 1147 N,
- 7) T.07.KD.L- stanowiąca fragment drogi powiatowej nr 1146 N- odcinek od Pogrodzia- Chojnowo- DW 503,
- 8) T.08.KD.L- stanowiąca fragment drogi gminnej nr 105006 N odcinek Chojnowo- miasto Tolkmicko DW 503
- 9) T.09.KD.L- stanowiąca drogę gminną nr 105024 N,
- 10) T.10.KD.L:
 - a) stanowiącą fragment istniejącej drogi publicznej 105009 N- odcinek od Przybyłowa w kierunku Tolkmicka,
 - b) projektowane jako droga publiczna odcinki:
 - droga leśna pomiędzy Przybyłowem a Tolkmickiem przez Wysoki Bór,
 - ulica Przybytowska w mieście Tolkmicku,
- 11) T.11.KD.L- stanowiącą północny fragment drogi powiatowej nr 1146N- odcinek od DW nr 503 do Nowinki, droga gminna nr 105008 N;
- 12) T.12.KD.D- projektowana jako publiczna- droga gminna przebiegająca w miejscowości Wodynia od drogi wojewódzkiej nr 504 do Wodyni i biegnąca na północ od wsi do drogi wojewódzkiej nr 504;
- 13) T.13.KD.L, projektowana Promenada Nadzalewowa, biegnąca wzdłuż linii kolejowej od Kamionka Wielkiego przez Połoniny, Nadbrzeże, Suchacz, Pęklewo do Kadyn, składająca się z fragmentów istniejących dróg wymagających przebudowy oraz projektowanych odcinków (większość z wykorzystaniem istniejących dróg nieurządzonych):
 - a) stanowiącą fragmenty istniejących dróg publicznych:
 - droga gminna w Kamionku Wielkim nr 105001 N,
 - droga powiatowa nr 1134 N pomiędzy Nadbrzeżem a Suchaczem ,
 - droga gminna nr 105005 odcinek od DW 503 w Suchaczu do miejscowości Kadyny,
 - b) projektowane jako droga publiczna odcinki:
 - w miejscowości Suchacz po południowo- wschodniej stronie od Nadzalewowej Linii Kolejowej, równoległe do drogi gminnej nr 105004 N (ul. Radości) aż do tej drogi w centrum miejscowości oraz odcinek przebiegający po północno- wschodniej stronie od Nadzalewowej Linii Kolejowej od drogi gminnej nr 105004 N (ul. Radości) do drogi gminnej nr 105005 N, odcinek , po północno- wschodniej stronie od Nadzalewowej Linii Kolejowej od drogi gminnej nr 105005 N w rejonie Pęklewa- drogi gminnej nr 105005 N w Kadynach,
 - w miejscowości Kamionek Wielki- do Nadbrzeża: po południowo- wschodniej stronie od Nadzalewowej Linii Kolejowej od drogi gminnej nr 105001 N do drogi powiatowej nr 1134 N
- 14) T.14.KD.D- droga gminna nr 105003 N,
- 15) T.15.KD.D- droga gminna nr 105002 N,
- 16) T.16.KD.D- projektowana jako droga publiczna, po istniejącej drodze z miasta Tolkmicko (od ul. Morskiej) do oczyszczalni ścieków - ul. Do Wałów,
- 17) T.17.KD.D - projektowana jako droga publiczna, po istniejącej drodze z miasta Tolkmicko (od ul. Morskiej) do zespołu zabudowy w okolicy kompleksów stawów rybnych w Janówku.

Podstawowy układ dróg publicznych w obszarze miasta i gminy Tolkmicko uzupełniają pozostałe istniejące i projektowane drogi publiczne, w tym:

a) projektowane drogi publiczne na terenie miasta Tolkmicko to:

- przebiegająca od ul. Młyńskiej w rejonie miejskiego targowiska do ul. Świętojańskiej w rejonie skrzyżowania z ul. Portową,
- przebiegająca wzdłuż zachodniej granicy istniejących terenów przemysłowych pomiędzy ul. Morską z brzegiem Zalewu Wiślanego, której zadaniem jest obsługa
- drogi służące obsłudze terenów projektowanych pod zabudowę, położonych na południe od ul. Morskiej, przy zachodniej granicy miasta

b) projektowane drogi publiczne między innymi w miejscowościach: Kamionek Wielki, Łęcze, Chojnowo, Kadyny w obszarze nad Zalewem Wiślanym w rejonie Janówka.

8.2. Komunikacja kolejowa

Przez obszar gminy biegnie fragment linii kolejowej nr 254 Elbląg- Braniewo, tzw. Kolej Nadzalewowa, która obsługiwała kiedyś ruch pasażerski i towarowy. Obecnie kolej funkcjonuje jako atrakcja turystyczna w sezonie letnim. Na trasie w granicach gminy i miasta Tolkmicko znajdują się przystanki: Kamienica Elbląska, Nadbrzeże, Suchacz Zamek, Kadyny, Tolkmicko, Święty Kamień.

Na początku 2006 r. trasę przemierzała tylko jedna para pociągów dziennie. W dniu 1.04.2006 r. ostatecznie zawieszono planowe połączenie Elbląg - Tolkmicko – Braniewo. Latem 2010r. i 2011r. wznowiono, na czas wakacji, kursy ze stacji Grudziądz i Elbląg do Braniewa, wyłącznie soboty i niedziele jako "pociąg turystyczny". W 2012 i 2013 roku pociągi kursowały tylko na trasie Elbląg-Frombork. Reaktywacja linii kolejowej jest jednym z ważnych warunków rozwoju turystyki nad Zalewem Wiślanym. Przebieg linii wzdłuż brzegu Zalewu, bardzo korzystne położenie przystanków kolejowych przy porcie w Tolkmicku oraz w sąsiedztwie istniejących i projektowanych przystani jest wyjątkową cechą stwarza wyjątkowo korzystne warunki dla ruchu turystycznego.

8.3. Komunikacja wodna

8.3.1. Porty i przystanie

Na terenie Gminy Tolkmicko znajdują się porty inne niż porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej i przystanie morskie (Zarządzenie nr 14 i 15 Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni z 15 lipca 2005 r.):

- **port Tolkmicko** (działki nr 1/5-1/48, w tym działka nr 1/29 basenu portowego, stanowiąca Wm- morskie wody wewnętrzne, działki nr ewid. 2/1 i 2/2, 3): na terenie portu powstało miejsce do cumowania jachtów w ramach projektu „Pętla Żuławska”. Nabrzeże Wschodnie przeznaczone jest dla jednostek ratowniczych SAR, a dalej dla kutrów i łodzi rybackich.
 - ✓ ETAP I - konieczna zmiana granic portu morskiego w Tolkmicku, wynikająca z realizowanej przebudowy falochronów portu oraz rozszerzenie granic portu, głównie tereny po zachodniej stronie portu istniejącego, gdzie miałyby się rozwijać zagospodarowanie związane z importem i eksportem towarów, a także zagospodarowanie związane z komunikacją wodną, np. nabrzeże dla białej floty;
 - ✓ ETAP II – rozwój terenów komunikacji wodnej, na wschód od ujścia rzeki Stradanki - na działkach nr 9/2, 9/3 i 9/4 obr Tolkmicko. Zakłada się to możliwość lokalizacji mariny jachtowej, jej zaplecza i obiektów niezbędnych dla jej obsługi - czyli część zdecydowanie nastawiona na indywidualną turystykę wodną. Dopuszcza się tutaj lokalizację wyłącznie obiektów służących obsłudze przystani jachtowej i rybackiej, kąpieliska i plaży.
- **przystań morska Suchacz** (działka nr 4/3, 4/5, 4/6, 4/9, 4/11, 4/12, 4/13 4/14 i dz. nr 4/10, 400/25 z basenem portowym stanowiąca Wm- morskie wody wewnętrzne): Na terenie basenu portowego znajdują się dwa porty: jachtowy i rybacki. Port jachtowy zlokalizowany przy zachodnim nabrzeżu portu. Gospodarzem jest Klub Entuzjastów Żeglarstwa na Zalewie Wiślanym. Port rybacki zlokalizowany w południowej części nabrzeża. W skład bazy rybackiej wchodzi trzy budynki i drewniany pomost. Na terenie przystani znajduje się parking.
- **przystań rybacka Kamienica Elbląska w Kamionku Wielkim** (działka nr 268, 19/2). Mały port rybacki w Zatoce Elbląskiej. Brak w nim udogodnień dla żeglarzy i infrastruktury sanitarnej. Od Zatoki nabrzeża są nie umocnione. Najdogodniejsze miejsca postojowe są na południowym nabrzeżu. Tam znajdują się betonowe keje z polerami.
- Projektowane przystanie morskie znajdują się **w Nadbrzeżu oraz Kadynach** przy czym ustanowienie tych przystani jako przystani morskich wymaga uzupełnienia obowiązujących Zarządzeń nr 14 i 15 Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni z 15 lipca 2005 r.:
 - ✓ **w Nadbrzeżu** (działka nr 297/10), w miejscu historycznej go portu jednej z cegielni. Funkcjonuje tu Jacht Klub Elbląg, cumowanie jachtów odbywa się do Nabrzeża Zachodniego – skarpowego ze stałymi pomostami lub do

Południowego z drewnianym pomostem na całej długości. Po wschodniej stronie basenu znajdują się usługi turystyczne, budynek administracyjny, bar oraz pawilon sanitarny. Można nabrać wodę i podłączyć się do prądu.

- ✓ w **Kadynach** (działka nr 295), również w miejscu historycznego portu cegielnianego. Jej basen został zrewitalizowany, dzięki inicjatywie prywatnej. Są tu możliwości krótkiego, dziennego postoju dla jednostek do 0,8 m zanurzenia, przy dobrej pogodzie i braku fal. Można wypożyczyć tu sprzęt wodny i skorzystać z gastronomii.

Celem kolejnych działań jest restytucja najważniejszych elementów zabytkowego krajobrazu kulturowego wybrzeża Zalewu Wiślanego poprzez odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscach lokalizacji wszystkich historycznych portów cegielnianych, związanych z funkcjonowaniem dawnych cegielni położonych nad Zalewem Wiślanym. Jest to jednocześnie jeden z głównych celów powołania Parku Kulturowego „Cegielnie i porty na Zalewem Wiślanym”, w tym:

- ✓ odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscu historycznego portu cegielnianego dawnej cegielni w **Pęklewie** (działka nr ewid. 64/10)- teren znajdujący się w bezpośrednim sąsiedztwie nieruchomości firmy Hartwig zlokalizowanej na terenach dawnej cegielni (działka nr ewid. 545) znajdują się pozostałości po porcie. Firma Hartwig zamierza odbudować przystań i przystosować ją do obsługi barek z towarami,
- ✓ odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscu historycznego portu cegielnianego **Nadbrzeże Kupta**-działki o nr ewid. 297/3, obsługującego jedną z XIX wiecznych cegielni,
- ✓ na działce o nr ewid. 13 w **Suchaczu**, w miejscu historycznego portu cegielnianego powiązanego niegdyś z największą cegielnią nadzalewową Fryderyka Moebusa, położoną pomiędzy Nadbrzeżem a Suchaczem. Teren częściowo jest już uporządkowany i przystosowany do cumowania żaglówek - funkcjonuje pod nazwą Marita. (Obszar historycznego portu obejmuje ponadto działki o nr ewid. 336, 297/1, 297/2).
- ✓ odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscu historycznego portu cegielnianego związanego z dawną wschodnią cegielnią Schmidtów w **Bogdańcu**- działka nr ewid. 1/1 oraz dz. nr ewid. 1/2,
- ✓ odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscu historycznego portu cegielnianego **Port Suchacz I**, obsługującej kiedyś dwie cegielnie braci Droesse, (działka nr 49/2 obr. Suchacz),
- ✓ odtworzenie i zagospodarowanie przystani w miejscu historycznego portu cegielnianego, powiązanego z cegielnią w **Świętym Kamieniu**- d.Louisenthal (dz. nr ewid. 1/2 w obr. geodezyjnym Chojnowo);
- ✓ odtworzenie przystani w Suchaczu, dz. nr 39/2 i działki sąsiadujące z nią.

8.3.2. Drogi wodne

Zalew Wiślany stanowiącego teren morskich wód wewnętrznych, z wyznaczonym do żeglugi pasem wodnym. Szlak żeglowny na Zalewie Wiślanym stanowi fragment śródlądowej drogi wodnej oznaczonej jako nr E 70 - europejski szlak komunikacyjny wschód-zachód łączący Antwerpię (Belgia, wybrzeże Atlantyku) z Kłajpedą (Litwa, wybrzeże Bałtyku). W Polsce droga E70 przebiega Wartą, Notecią, Kanałem Bydgoskim i Brdą, aż do styku z Wisłą w Bydgoskim Węźle Wodnym. Następnie szlak biegnie Wisłą, Nogatem i Zalewem Wiślanym do granicy z Rosją.

Na Zalewie Wiślanym są wyznaczone tory podejściowe do toru głównego z portów i przystani: **Tolkmicko**, Kąty Rybackie, Krynica Morska, Piaski, Ujście, Frombork oraz z kierunków: Rypina, Gdańsk, Tczew i na Zatoce Elbląskiej - rzeką Elbląg (Elblązka) w dwóch kierunkach:

- Elbląg, Jez. Druzno, Kanał Elbląski, Pojezierze Iławskie, Iława Ostróda,
- Malbork, Biała Góra, Tczew, Gdańsk.

Dynamiczny rozwój Pomorza, Warmii i Mazur związany jest ze zwiększeniem możliwości transportowych regionu. Ma to znaczenie zarówno dla aktywizacji przewozów towarowych, turystyki i rybołówstwa. Na obszarze Zalewu Wiślanego, planowana jest budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską. Połączenie Zalewu Wiślanego z Bałtykiem stanie się elementem europejskiej sieci dróg wodnych. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej uchwałą Nr 276/2007 z dnia 13 listopada 2007 r. ustanowiła „Program wieloletni na lata 2008 – 2013 pod nazwą „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”, ze zmianą ww. uchwały – zmiany dotyczącej okresu realizacji „Programu ...” na lata 2008-2019.

9. Infrastruktura techniczna

9.1. Zabezpieczenie przed powodzią

Na terenie miasta i gminy Tolkmicko do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z przepisami odrębnymi (Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, Dz.U. 2012 nr 0 poz. 145) zalicza się:

- obszar szczególnego zagrożenia powodzią obejmujący tereny leżące w granicach pasa technicznego brzegu morskiego (pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej;)

- obszar szczególnego zagrożenia powodzią obejmujący tereny znajdujące się pomiędzy linią brzegu a wałami przeciwpowodziowym.

Na podstawie informacji z Urzędu Morskiego na obszarze gminy Tolkmicko występują tereny realnie zagrożone powodzią w wyniku spiętrzeń sztormowych. Są to obszary położone poniżej rzędnej +2,5 m n.p.m. W związku z powyższym należy:

- stosować rozwiązania techniczne zabezpieczające przed powodzią morską do rzędnej +2,5 m n.p.m.;
- stosować rozwiązania techniczne zabezpieczające przed wzrostem poziomu wód gruntowych do rzędnej +1,25 m n.p.m.

Na terenie gminy Tolkmicko znajdują się 3 poldery przeciwpowodziowe (poldery przeciwpowodziowe w rozumieniu Prawa wodnego są budowlami przeciwpowodziowymi (art. 9 ust. 1 pkt 1a), które zaliczane są do urządzeń wodnych (art. 9 ust. 1 pkt 19 lit. a): polder nr 50 Kadyny, polder nr 51 Tolkmicko, polder 54 Jagodno.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o ustanowieniu wieloletniego „Programu ochrony brzegów morskich” planowana jest ochrona brzegu morskiego. Dla obszarów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie morskich wód wewnętrznych poziom bezpieczeństwa zaplecza brzegu morskiego wynosi:

- Dla terenów portowych i przemysłowych zlokalizowanych w m. Tolkmicko poziom bezpieczeństwa wynosi 200.
- Dla terenu oczyszczalni ścieków w Tolkmicku poziom bezpieczeństwa wynosi 500.
- Dla istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w miejscowości Suchacz – 100.
- Dla przystani morskich poziom bezpieczeństwa wynosi 50.
- Dla pozostałych obszarów zlokalizowanych w obrębie pasa technicznego istniejący poziom bezpieczeństwa zaplecza brzegu nie wyższy niż 20. (zapewniający ochronę przed zdarzeniem mogącym wystąpić 1 raz na 20 lat).

9.2. Melioracje

Urządzenia melioracji są częścią systemu regulującego stosunki wodne na terenie gminy oraz pełnią istotną funkcję w ochronie przeciwpowodziowej. W ramach ochrony przeciwpowodziowej funkcjonuje system polderów melioracyjnych - odwadnianych mechanicznie przez pompownie melioracyjne nr 50 Kadyny i 51 Tolkmicko. Funkcjonowanie całej infrastruktury technicznej na polderze możliwe jest dzięki sprawnemu systemowi melioracyjnemu i osłony przeciwpowodziowej. Wały przeciwpowodziowe chronią poldery od wód Zalewu Wiślanego oraz rzek i potoków: Grabianka, Rangóry, Janówek, Olszanka.

Na terenie gminy Tolkmicko występują następujące urządzenia wodne melioracji:

1) podstawowych:

- rzeki i potoki uregulowane: Rangóry, Suchacz, Olszanka, Grabianka, Janówek, Stradanka, pot. P, pot. P1;
- rzeki i potoki nieuregulowane: Kamienica, pot. M, pot. J;
- kanały melioracyjne: kanał A przy polderze nr 54, kanały A, B przy polderze nr 50 oraz kanał D przy polderze 51;
- wały przeciwpowodziowe chroniące od wód Zalewu Wiślanego oraz rzek i potoków: Grabianka, Rangóry, Janówek, Olszanka;
- stacje pomp (poldery nr 50 i 51);
- ujęcia wód w wałach przeciwpowodziowych;
- zbiornik wody pitnej (*Stare Jezioro*) na rzece Olszynie;
- jazy/zapory na rzekach i potokach: Olszanka (2), Grabianka (1), Stradanka (1).

2) szczegółowych: rowy melioracyjne, rurociągi poniżej 0,6 m, drenaże, stawy hodowlane (w rejonie Tolkmicka).

9.3. Zaopatrzenie w wodę

- Zdecydowana większość mieszkańców gminy zaopatrywana jest w wodę z wodociągu gminnego, za wyjątkiem wsi Nowinka. Planowana jest budowa wodociągu z miasta Tolkmicko, poprzez Nowinkę do Chojnowa. Mieszkańcy gospodarstw rolnych w obrębie poszczególnych sołectw, których podłączenie do gminnego systemu zaopatrzenia w wodę nie jest uzasadnione ekonomicznie, korzystają z indywidualnych źródeł wody pitnej.
- Eksploatowane są 3 stacje wodociągowe w Tolkmicku, Pagórkach i Chojnowie. Jakość wody jest dobra. Ujęcia w Tolkmicku i Pagórkach posiadają wystarczające rezerwy wydajności i nie zachodzi potrzeba ich rozbudowy. Są w dobrym stanie technicznym, w 2008 roku oddano do użytku całkowicie przebudowaną stację uzdatniania wody w Tolkmicku. W najbliższym czasie ujęcie w Chojnowie przewidziane jest do likwidacji. Miejscowość Chojnowo zaopatrywana będzie w wodę z wodociągu z Tolkmicka. Wszystkie ujęcia są ogrodzone i odpowiednio oznaczone.
- Własne ujęcie zakładowe posiada jedynie zakład owocowo-warzywny Masfrost Sp. z o.o.
- Sieć wodociągowa na terenie gminy jest nowa, w dobrym stanie technicznym. Wykonana jest głównie z PCV i PE, nielicznie występują rury żeliwne, głównie na terenie miasta Tolkmicko są wymieniane na tworzywowe.

- System zaopatrzenia w wodę pracuje w oparciu o pracę zbiorników wyrównawczych – w Tolkmicku zbiornik terenowy o poj. 122m³, zlokalizowany przy wschodniej granicy miasta, w Pagórkach zbiornik wieżowy o poj. 300m³, zlokalizowany na terenie ujęcia. Dodatkowo na sieci zainstalowanych jest kilka stacji podnoszenia ciśnienia (Kamionek Wielki, Przybyłowo), stacji redukcji ciśnienia (Łęcze, Suchacz x2), oraz studnie wodomierzowe do pomiaru ilości wody kupowanej przez gminę Tolkmicko od Elbląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. (Łęcze, Pagórki).

9.4. Odprowadzenie ścieków komunalnych

- Na terenie gminy Tolkmicko utworzona została aglomeracja Tolkmicko o równoważnej liczbie mieszkańców 5500, wyznaczona Rozporządzeniem Nr 57 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 7 grudnia 2005r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Tolkmicko, która obejmuje miejscowości: Tolkmicko, Kadyny, Lipnik (Kikoły), Janówek, Suchacz, Pęklewo, Połoniny, Bogdaniec, Nadbrzeże, Kamionek Wielki, Łęcze, Pagórki, Chojnowo, Nowinka, Pogrodzie, Wodynia. Gmina Tolkmicko jest skanalizowana w 93%. Zbiorczy system odprowadzenia ścieków komunalnych posiadają wszystkie miejscowości za wyjątkiem Brzeziny i Chojnowa. W miejscowościach tych budowa kanalizacji sanitarnej jest na etapie realizacji. Oczyszczalnia ma rezerwy przepustowości, toteż dopływ ścieków z Chojnowa i Brzeziny nie będzie stanowił problemu.
- Ścieki komunalne odprowadzane są do oczyszczalni ścieków położonej na zachód od Tolkmicka na dz. nr 22/29, 22/26, 22/27, 8/25, 18/1, 2/23, 2/24 obręb Kadyny. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna. Na oczyszczalnię ścieków w Tolkmicku dopływają ścieki komunalne tj. ścieki bytowe połączone ze ściekami z sektora przetwórstwa owoców i warzyw pochodzące od zakładu "MASFROST" Sp. z o. o. w Tolkmicku. Są to ścieki zarówno z miasta Tolkmicko jak również z miejscowości położonych na terenie gminy. Ścieki przemysłowe są wstępnie podczyszczane w miejscu ich powstawania, a dalej wprowadzane do miejskiej sieci kanalizacyjnej.
- Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Grabianki, na odcinku ujściowym do Zalewu Wiślanego (w odległości 220m). Zgodnie z wydanym pozwoleniem wodnoprawnym (decyzja Starosty Elbląskiego OŚROL-II-6223/3-śc./2007 z dnia 23 marca 2007r.) przepustowość oczyszczalni wynosi $Q_{max} = 1500m^3/d$. Jakość oczyszczonych ścieków jest zgodna z wymogami obowiązujących przepisów.

9.5. Odprowadzenie wód opadowych

Odprowadzenie wód opadowych z terenu miasta następuje trzema głównymi układami kanalizacji deszczowej. Zrzut wód opadowych do Zalewu Wiślanego odbywa się bezpośrednio lub do otwartych cieków wodnych (rzeka Stradanka). Większość kanałów jest stara, w złym stanie technicznym. Na terenie gminy, poza obszarem miasta Tolkmicko, nie ma zorganizowanego systemu odprowadzania wód opadowych. Jedynie w Suchaczu występują fragmentaryczne układy kanalizacji deszczowej. Wody opadowe odprowadzane są naturalnie, poprzez cieki wodne, do wód Zalewu Wiślanego bądź zagospodarowywane w obrębie poszczególnych terenów zainwestowanych. W chwili obecnej budowana jest sieć kanalizacji deszczowej wzdłuż remontowanej drogi wojewódzkiej nr 503, w celu jej odwodnienia. Celem rozbudowy systemu odprowadzenia wód opadowych powinna być przede wszystkim ochrona gruntu oraz wód podziemnych i powierzchniowych przed zanieczyszczeniem, jaki może spowodować niekontrolowany spływ wód opadowych, głównie z terenów przemysłowych, usługowych, obsługi komunikacji, baz transportowych, itd.

9.6. Unieszkodliwianie odpadów

- Wysypisko odpadów stałych na terenie gminy w miejscowości Nowinka zostało zamknięte decyzją Starosty Elbląskiego, z dnia 26.05.2009r., znak: OŚROL-III-7647-22/09. Obecnie jest w trakcie rekultywacji. Na terenie gminy nie są poddawane unieszkodliwianiu żadne odpady komunalne. Odpady komunalne z obszaru całej gminy wywożone są i składowane na wysypiskach zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi gminy Tolkmicko
- Od 2008r. mieszkańcy gminy Tolkmicko zobowiązani są do selektywnej zbiórki odpadów w systemie workowym. Selektywna zbiórka odpadów „u źródła” polega na wstępnej selekcji, która odbywa się w gospodarstwach domowych. Zakres selektywnej zbiórki w gminie Tolkmicko obejmuje: szkło, tworzywa sztuczne, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady niebezpieczne – baterie.
- Zgodnie z ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 152 poz. 897) na obszarze miasta i gminy Tolkmicko został wprowadzony nowy system gospodarki odpadami komunalnymi, który zaczął funkcjonować od 1 lipca 2013 r.

9.7. Zaopatrzenie w gaz

- Na terenie gminy Tolkmicko nie ma żadnej sieci gazowej. Mieszkańcy do celów grzewczych korzystają z węgla, oleju opałowego, drewna. W zakresie zaopatrzenia odbiorców w gaz ma miejsce dystrybucja gazu propan-butan, realizowana przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą.
- W najbliższych latach zmiany w zakresie zapotrzebowania na gaz ziemny mogą być podyktowane głównie inwestycjami w zakresie budownictwa mieszkaniowego, rozwoju usług, szczególnie turystycznych oraz innych działalności gospodarczych. Budowa sieci gazowej możliwa będzie w przypadku pojawienia się odbiorców gazu, którzy zagwarantują uzyskanie odpowiednich wskaźników opłacalności ekonomicznej inwestycji.
- Polska Spółka Gazownictwa planuje się budowę gazociągu w/c relacji Rubno – Braniewo DN150 z odgałęzieniem do Tolkmicka DN100. Daje to możliwość gazyfikacji miejscowości na terenie gminy.

9.8. Zaopatrzenie w energię elektryczną

- Obszar gminy zasilany jest z GPZ (Główny Punkt Zasilania) Elbląg oraz GPZ Pogrodzie (na terenie gminy), w którym zainstalowany jest jeden transformator 110/15kV o mocy 6,3MVA.
- GPZ Pogrodzie, zasilany jest przelotowo linią wysokiego napięcia WN - 110kV wyprowadzoną z GPZ przy Elektrociepłowni Elbląg do GPZ Braniewo. Linie wysokiego napięcia 110kV przebiegają przez wschodnią i południową część gminy Tolkmicko.
- W Suchaczu zlokalizowany jest PZ Suchacz, zasilany liniami SN - 15kV, wyprowadzonymi z GPZ Pogrodzie i GPZ Elbląg. System ten gwarantuje dostateczną pewność zasilania odbiorców z terenu miasta i gminy Tolkmicko.
- Zasilanie w energię elektryczną odbywa się poprzez linie magistralne 15kV i stacje transformatorowe 15/0,4kV zlokalizowane na terenie gminy.
- Infrastruktura energetyczna na terenie gminy pokrywa obecnie zgłaszane zapotrzebowanie na energię elektryczną. Istniejąca rezerwa przesyłu mocy dla gminy Tolkmicko w oparciu o moc zainstalowanego transformatora 110/15kV w GPZ Pogrodzie oraz zdolność przesyłowa linii zasilających gminę Tolkmicko wynosi około 3MW. Stan zaopatrzenia w energię elektryczną należy uznać za wystarczający w stosunku do aktualnych potrzeb, stwarzający możliwości dalszej rozbudowy systemu.
- ENERGA – OPERATOR S.A. Oddział w Elblągu przewiduje następujące inwestycje:
 - modernizacja linii WN 110kV „Elbląg Modrzewina – Pogrodzie” oraz linii WN 110kV „Pogrodzie - Braniewo”, dostosowanie linii WN 110kV do pracy w wyższych temperaturach roboczych;
 - modernizacja linii SN 15kV nr 5700 Elbląg Wschód – Tolkmicko oraz linii SN 15kV nr 14100 PZ Oczyszczalnia – Nadbrzeże.
 - powiązanie kablowe SN 15kV w linii głównej 2500 bezpośrednio do odgałęzienia nr 2552 Łęcze Wiatrak;
 - automatyzacja linii SN 15kV poprzez montaż rozłączników sterowanych drogą radiową;
 - program wymiany przewodów nN i SN gołych na izolowane, oraz wysoko stratnych transformatorów SN/nN;

9.9. Zaopatrzenie w ciepło

Potrzeby grzewcze miasta Tolkmicka zaspokajane są przez Spółkę „Bio-Energia”, której udziałowcem w 5% jest gmina Tolkmicko. Ciepło wytwarzane przez Bio-Energia Sp. z o. o. dostarczane jest do: budynków wielorodzinnych, jednorodzinnych, użyteczności publicznej (w tym szkół), podmiotów gospodarczych na terenie miasta Tolkmicko. Miasto posiada scentralizowane źródła dostawy ciepła, moc zainstalowana kotłowni na biomasę wynosi 400 i 700 kW:

Obecna infrastruktura nie pokrywa zapotrzebowania na ciepło na terenie miasta. Bio-Energia Sp. z o. o. opracowało koncepcje budowy nowej kotłowni i rozbudowy sieci ciepłowniczej. Zakłada się realizację inwestycji przyczyniających się do racjonalizacji wykorzystania źródeł energii oraz poprawy efektywności energetycznej:

- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej;
- wyposażenie w pompy ciepła świetlic wiejskich w Pagórkach, Kadynachi Suchaczu oraz hangaru żeglarskiego w Tolkmicku;
- wymiana źródła ciepła w kotłowni w Tolkmicku przy ul. Sportowej;
- budowa farmy fotowoltaicznej w Nowince (moc 2 MW).

10. Zawartość studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

CZEŚĆ GRAFICZNA STUDIUM

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO – MAPY W SKALI 1:10 000

- RYS NR 1. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
- RYS NR 2. UWARUNKOWANIA STRATEGII TRÓJOCHRONY KRAJOBRAZU
- RYS NR 3 KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

CZEŚĆ TEKSTOWA

1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO – UWARUNKOWANIA STRATEGII TRÓJOCHRONY KRAJOBRAZU
2. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO - SYnteZA UWARUNKOWAŃ, KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

SPIS SCHEMATÓW ZAWARTYCH W TEKŚCIE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO - SYnteZA UWARUNKOWAŃ, KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- SCHEMAT NR I: POŁOŻENIE GMINY NA TLE PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU
SCHEMAT NR II: GMINA NA TLE PARKU KRAJOBRAZOWEGO WZNIESIENIE ELBLĄSKIE
SCHEMAT NR 1: WARUNKI GLEBOWE NA OBSZARZE MIASTA I GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 2: ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE MIASTA I GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 3: BUDOWA GEOMORFOLOGICZNA NA OBSZARZE MIASTA TOLKMICKO
SCHEMAT NR 4: PODZIAŁ NA JEDNOSTKI URBANISTYCZNE
SCHEMAT NR 5: ISTNIEJĄCE FORMY OCHRONY PRZYRODY NA OBSZARZE GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 6: PROJEKTOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY NA OBSZARZE GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 7: PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY TOLKMICKO NA LATA 2014-2017.
SCHEMAT NR 8: ZASOBY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO - HISTORYCZNA SIĘĆ DROGOWA
SCHEMAT NR 9: UKŁAD KOMUNIKACYJNY GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 10: UKŁAD KOMUNIKACYJNY MIASTA TOLKMICKO
SCHEMAT NR 11: OCHRONA BRZEGU MORSKIEGO, ZABEZPIECZENIE PRZED POWODZIĄ, MELIORACJE NA OBSZARZE GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 12: SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ, ODPROWADZANIA ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH I WÓD OPADOWYCH NA OBSZARZE GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 13: SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ, ODPROWADZANIA ŚCIEKÓW SANITARNYCH I WÓD OPADOWYCH NA OBSZARZE MIASTA TOLKMICKO
SCHEMAT NR 14: SYSTEM ZAOPATRZENIA W GAZ, ENERGIĘ CIEPLNĄ I ELEKTRYCZNĄ NA OBSZARZE GMINY TOLKMICKO
SCHEMAT NR 15: SYSTEM ZAOPATRZENIA W ENERGIĘ CIEPLNĄ I ELEKTRYCZNĄ NA OBSZARZE MIASTA TOLKMICKO
SCHEMAT NR 16: SYTUACJA PLANISTYCZNA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO – UWARUNKOWANIA STRATEGII TRÓJOCHRONY KRAJOBRAZU

SPIS TREŚCI

- CZĘŚĆ I ZARYS HISTORII KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA I GMINY TOLKMICKO
- CZĘŚĆ II ZASOBY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA TOLKMICKO
- CZĘŚĆ III ZASOBY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO OBSZARU GMINY TOLKMICKO
- CZĘŚĆ IV ZASOBY FIZJONOMII KRAJOBRAZU OBSZARU MIASTA I GMINY TOLKMICKO
- CZĘŚĆ V NIEMATERIALNE ZASOBY KRAJOBRAZU MIASTA I GMINY TOLKMICKO

SCHEMATY

SCHEMAT 1 INWENTARYZACJA I ANALIZA ZASOBÓW KRAJOBRAZOWYCH.

SCHEMAT 2 WARTOŚCIOWANIE ZESPOŁÓW WNETRZ KRAJOBRAZOWYCH

SCHEMAT 3 KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU - WYTYCZNE

SCHEMAT 4 KONCEPCJA OCHRONY WARTOŚCI KRAJOBRAZOWYCH

- Wykorzystano: STUDIUM OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU w ramach Przedplanowych studiów programowo-przestrzennych do planu zagospodarowania przestrzennego parku krajobrazowego „Wzniesienie Elbląskie”, Gdańsk, grudzień 1985, autor: A. Piskorska, Biuro Studiów i Doradztwa Ekologicznego „EKOPROJEKT”

SCHEMAT 5 ZASOBY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO, HISTORYCZNA SIĘĆ DROGOWA